

# ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

**Θεατρική Αγωγή**

Β' Δημοτικού

## Συντελεστές τεύχους Θεατρικής Αγωγής Β΄ Δημοτικού

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ «Νόνα η Χελώνα»

### **Μαρία Δημάκη-Ζώρα**

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας, Νεοελληνικής Δραματουργίας και Πολιτισμού, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

### **Αιμιλία Καραντζούλη**

Φιλολόγος- Δασκάλα, Διδάκτωρ Ψηφιακού Θεάτρου στην Εκπαίδευση, ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ

### **Μαρία Κλαδάκη**

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παιδαγωγικής της Θεατρικής Τέχνης, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου

### **Μαρία Κολτσίδα**

Δασκάλα, Δρ. Θεατροπαιδαγωγικής, μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ

### **Ίλια Λακίδου**

Δρ. Θεατρολογίας, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό ΤΘΣ ΕΚΠΑ

### **Αντώνης Λενακάκης**

Αναπληρωτής Καθηγητής Θεατροπαιδαγωγικής, ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

### **Γιώργος Λυμπέρης**

Θεατρολόγος, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής, Υποψ. Διδάκτωρ ΤΘΣ ΕΚΠΑ

### **Κωνσταντίνος Μαρούγκας**

Θεατρολόγος - Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής, Υποψ. Διδάκτωρ ΤΘΣ ΕΚΠΑ

### **Κωνσταντίνος Μαστροθανάσης**

Δάσκαλος, Διδάκτωρ Παιδαγωγικής, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου

Μεταδιδακτορικός ερευνητής Ιατρικής σχολής ΕΚΠΑ

### **Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση**

Επίκουρη Καθηγήτρια Θεάτρου στην Εκπαίδευση, Τμήμα Θεάτρου ΑΠΘ

### **Κλειώ Φανουράκη**

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας - Διδακτικής του Θεάτρου (θεωρία και πράξη), ΤΘΣ ΕΚΠΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

**Μαρία Δημάκη-Ζώρα, Μαρία Κλαδάκη, Ίλια Λακίδου, Αντώνης Λενακάκης,**

**Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, Κλειώ Φανουράκη**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

### **Νίκη Λεωνίδου**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

### **Σωτηρία Αποστολάκη**

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

### **Αποστόλης Ηλιοδρομίτης, Χριστίνα Τάγαρη**

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

### **Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»**

ΟΡΓΑΝΩΣΗ και ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

**Βασίλης Ζακόπουλος,** Επίκουρος Καθηγητής Ψηφιακών Μέσων και Ερευνητικών Μεθόδων στη Σύγχρονη Θεατρική Παιδεία, ΤΘΣ ΕΚΠΑ

**Νικόλαος Κλάδης,** Θεατρολόγος, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ΤΘΣ ΕΚΠΑ (Διδακτική του Θεάτρου)

Σύμβουλος Έργου: **Γιώργος Π. Πεφάνης**

Διεύθυνση Έργου: **Κλειώ Φανουράκη**

Συντονισμός Έργου: **Ίλια Λακίδου**

Copyright φωτογραφιών: **Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»**

## Αγαπημένοι μας συνάδελφοι!

Καλώς ήρθατε στον κόσμο της Μελίνας, του Νικήτα, της Νουρ, του Πέντρο και της Νόνας της Χελώνας! Μαζί μας έχουμε και τον Πήγασο της Μελίνας, να μας οδηγεί και να μας ακολουθεί σε νέες περιπέτειες. Με παιχνίδια, ρόλους και δραστηριότητες θεατρικές ας γνωριστούμε, και μετά σε νέες εμπειρίες να συναντηθούμε. Πώς; Από ένα μπαούλο αληθινό, θα ξεπηδήσει της ιστορίας μας η αρχή και στη συνέχεια θα εμφανιστούν ρόλοι, ήρωες και αντικείμενα μοναδικά, που θα γίνουν της δράσης μας τα συστατικά. Είμαστε έτοιμοι να γνωρίσουμε τις εικόνες-σύμβολα, που θα είναι βασικοί σταθμοί μας σε κάθε ενότητα; Σαν να διαβάζουμε τους κανόνες ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού, ελάτε να γνωρίσουμε και τους δικούς μας κανόνες! Για να γίνει το παιχνίδι μας δημιουργικό, ελεύθερο και για να έχουμε αυτοσχεδιασμό, ας ξεκινήσουμε με ένα μικρό μεγάλο μυστικό: «Το βιβλίο που κρατάς, για να γίνει πράξη στη σχολική σκηνή, καλεί να συνεργαστούν όλα τα παιδιά και οι εκπαιδευτικοί μαζί!» Σε επτά στάδια θα ταξιδέψετε με ροή, από το ένα στο άλλο, σαν να κρατάτε ένα «μαγικό» σχοινί! Προϋπόθεση και κοινή μας συμφωνία για τη θεατρική σύμβαση αυτή είναι να θυμηθούμε όλοι «πώς κινείται κι αισθάνεται ένα παιδί». Είμαστε σύμφωνοι;

Το θέατρο στο δημοτικό σχολείο έχει ως κύριο σκοπό την πνευματική εξέλιξη, την κοινωνικοποίηση και την ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνατοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητών. Μέσα από τη συμμετοχή σε θεατρικά δρώμενα και εργαστήρια, τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας, ενισχύοντας έτσι την αισθητική τους καλλιέργεια και την ικανότητά τους να σκέφτονται κριτικά και δημιουργικά. Οι γενικοί στόχοι του θεάτρου στην εκπαίδευση περιλαμβάνουν την ενδυνάμωση της προσωπικότητας των μαθητών, την ανάπτυξη ομαδοσυνεργατικής μάθησης και ενσυναίσθησης, και την προώθηση της ελεύθερης έκφρασης και της «πολλαπλής νοημοσύνης». Και όχι μόνο! Επιδιώκουν την καλλιέργεια της αισθητικής αντίληψης, την ανάπτυξη της πολιτισμικής ταυτότητας, αλλά και την ευαισθητοποίηση σε παγκόσμια ζητήματα.

Το σχολικό βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας λειτουργεί ως οδηγός για την ανάπτυξη θεατρικών εργαστηρίων, παρέχοντας θεωρητικό και πρακτικό υπόβαθρο για την οργάνωση και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην τάξη. Κάθε μάθημα είναι δομημένο σε επτά βήματα, ξεκινώντας από την εισαγωγή του θέματος και καταλήγοντας στη δημιουργία ψηφιακών προϊόντων από τους μαθητές. Αυτός ο δομημένος τρόπος επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να κατευθύνουν τους μαθητές μέσα από μια διαδικασία που συνδυάζει τη θεωρία με την πράξη, την ατομική με την ομαδική εργασία και την ενδοσχολική με την εξωσχολική εμπειρία. Κάθε μάθημα του σχολικού εγχειριδίου της Θεατρικής Αγωγής αποτελεί μια ολοκληρωμένη

μαθησιακή εμπειρία που ενισχύει την ολιστική ανάπτυξη των μαθητών. Το περιεχόμενο διαρθρώνεται στα ακόλουθα βήματα:

I) Στο πρώτο βήμα, με τίτλο «Τι συμβαίνει;», οι εικονιζόμενοι χαρακτήρες παρουσιάζουν ένα δίλημμα ή πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσουν, προτρέποντας τους μαθητές να συζητήσουν και να διατυπώσουν τις απόψεις τους, ενισχύοντας έτσι τη βιωματική και παιγνιώδη εισαγωγή στο μάθημα.

II) Στο δεύτερο βήμα, «Αυλαία... και πάμε!» προσδιορίζονται τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και παρουσιάζεται το θεωρητικό περιεχόμενο με τρόπο κατανοητό για τα παιδιά. Ακολουθεί μια εισαγωγική φράση που προτρέπει τη μετάβαση στην πράξη.

III) Στο τρίτο βήμα, «Ας ζεσταθούμε», περιγράφονται ασκήσεις και παιχνίδια που ενθαρρύνουν την ψυχοκινητική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών.

IV) Το τέταρτο βήμα, «Ας οργανωθούμε!», επικεντρώνεται στην εκμάθηση μεθόδων και τεχνικών, με εποπτικό και εύληπτο τρόπο, προετοιμάζοντας τους μαθητές για την εφαρμογή τους στο επόμενο στάδιο.

V) Στο πέμπτο βήμα, «Ξεκινάμε!», οι μαθητές εφαρμόζουν τις μεθόδους και τις τεχνικές μέσω αυτοσχεδιαστικών δραστηριοτήτων, που ενισχύουν την κατανόηση των εννοιών και την ενεργό συμμετοχή τους.

VI) Στο έκτο βήμα, «Στον κύκλο της ομάδας», προτείνονται αναστοχαστικές δραστηριότητες, κατά τις οποίες οι μαθητές εκφράζουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, αξιολογώντας τη συμμετοχή και την πρόοδό τους.

VII) Το έβδομο και τελευταίο βήμα, «Κοίτα τι ανέβασα!», στοχεύει στη δημιουργία ενός ατομικού ψηφιακού προϊόντος που αντικατοπτρίζει τη μαθησιακή διαδικασία και την προσωπική εμπειρία του κάθε μαθητή και της κάθε μαθήτριας. Αυτό το προϊόν δημοσιεύεται στο ψηφιακό αποθετήριο της τάξης, ενθαρρύνοντας τη μεταγνωστική σκέψη και την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων.

Μέσα από τα βήματα αυτά συνδέονται θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις, καλλιεργούνται δεξιότητες του νου και της ζωής και προάγεται η καλλιτεχνική και αισθητική ανάπτυξη των μαθητών. Με τη θεατρική έκφραση και τη συνεργατική και βιωματική μάθηση, οι μαθητές εξερευνούν και ανακαλύπτουν τον κόσμο γύρω τους, κατανοούν βαθύτερα την κοινωνική πραγματικότητα, καλλιεργούν και αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση.

Η θεατροπαιδαγωγική ως νέα καλλιτεχνική επιστήμη εμπλουτίζει τα γνωστά δεδομένα και τις εφαρμογές του θεάτρου στην εκπαίδευση και αποκτά, επιπλέον, χαρακτήρα μεθοδολογικού εργαλείου και βασικής αρχής της διδασκαλίας. Ο μορφοπλαστικός χαρακτήρας του θεάτρου

στην εκπαίδευση αφορά τώρα μια αλλαγή των διαπροσωπικών σχέσεων, μια ανανέωση του συστήματος παροχής γνώσης και τελικά την ανάπτυξη μιας νέας μορφής διδασκαλίας, με την οποία πραγματοποιείται κατεξοχήν η παιδεία των παιδιών και των νέων. Ως τόπος αισθητικής και κοινωνικής μάθησης, η θεατροπαιδαγωγική συστεγάζεται με την ετερότητα, αφού φέρνει στην επιφάνεια κρυμμένες και ξεχασμένες πτυχές της ατομικότητας, αποκαλύπτει τη διαφορά ως συστατικό στοιχείο της και υποδέχεται τη συνάντηση με τον άλλον ως ευκαιρία συνάντησης με το χειραφετημένο εγώ με διαφορετικό τρόπο. Η βίωση έτσι της διαφοράς αποτελεί θετική εμπειρία πολιτισμού για το άτομο και την ομάδα, και ο άλλος μπορεί να επιβιώνει ελεύθερα ως διαφορετικός.

Έτσι, το θέατρο και το δράμα ως μορφή τέχνης και μέθοδος διδασκαλίας φαίνεται να αποτελεί μια δυναμική απάντηση στις προκλήσεις του μεταμοντέρνου σχολείου. Γιατί το θέατρο στην εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας διαμόρφωσης θετικού κλίματος στην τάξη και να αξιοποιηθεί στην ομαδοσυνεργατική προσέγγιση της μάθησης. Παράλληλα μπορεί να ενισχύσει τις κοινωνικές δεξιότητες καθώς και την κοινωνική ευημερία των μελών της ομάδας, μέσα από τη δημιουργία ενός ασφαλούς πλαισίου για τους μαθητές, το οποίο να ευνοεί την ανάπτυξη της νέας γνώσης. Κατά συνέπεια, έχοντας τα μάτια στραμμένα στο μέλλον, υποστηρίζουμε ότι η θεατρική εκπαίδευση μπορεί να ιδωθεί όχι μόνο ως μορφή τέχνης, αλλά και ως αποτελεσματική μεθοδολογία μάθησης και διδασκαλίας, δίνοντας μια απάντηση στις κύριες προκλήσεις ενός μεταμοντέρνου πολιτισμού της γνώσης.

Σας ευχόμαστε καλή μελέτη και καλές εμπνεύσεις στις δικές σας δημιουργικές, ελεύθερες και παράλληλα δομημένες εκδοχές της εφαρμογής του παρόντος οδηγού. Ο δικός σας ρόλος και το προσωπικό σας ύφος διδασκαλίας και εμπύχωσης ας αλληλοεπιδράσουν γόνιμα με τους ήρωές μας και τις ιστορίες τους και ας σας οδηγήσουν σε ενδιαφέροντα μονοπάτια θεατρικής αγωγής και συνάντησης με τα «πρόσωπα» των μαθητών σας.

*Καλή θεατρική περιδιάβαση στις σελίδες που ακολουθούν!*

Η συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

## Ας γνωρίσουμε τους ήρωές μας!

**Μελίνα:** Στη Μελίνα αρέσουν οι τέχνες, ο αυτοσχεδιασμός, το να γράφει και να πλάθει ιστορίες με το μυαλό της! Στο δωμάτιό της έχει ένα μπαούλο από το οποίο βγαίνουν διαφορετικά αντικείμενα. Έχει έναν Πήγασο που τον αγαπάει πολύ. Είναι γλυκιά και, σαν Μελίνα, «στάζει μέλι», καμιά φορά όμως το μέλι γίνεται λεμόνι και η Μελίνα ξεσπαθώνει! Η Μελίνα θα μας γνωρίσει τη Διερευνητική Δραματοποίηση!

**Νουρ:** Η Νουρ αγαπάει πολύ τη μουσική, το τραγούδι, τον χορό και τις τεχνολογίες. Έχει κούκλες, αλλά της αρέσουν πολύ και τα ρομπότ. Συμμετέχει στα θεατρικά παιχνίδια, φροντίζει να αισθάνονται όλα τα παιδιά όμορφα στην ομάδα, προστατεύει το περιβάλλον και αγαπά πολύ τα ζώα.

Η Νουρ μας μαθαίνει για το θεατρικό παιχνίδι!

**Νικήτας:** Όταν φωνάξετε το όνομά του κι ο Νικήτας ξεντραπεί και εμφανιστεί, θα γνωρίσετε τι είναι η παντομίμα, οι θεατρικές μάσκες, το σωματικό θέατρο και τα θεατρικά παιχνίδια που έχουν έντονη κίνηση και ρυθμό! Ο Νικήτας θα μας γνωρίσει την παντομίμα, τον αυτοσχεδιασμό και άλλα κόλπα μαγικά, ίσως κι ακροβατικά! Ο δείκτης του δεξιού του χεριού δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως. Σε αυτό το δάχτυλο έχει μια δαχτυλόκουκλα λιοντάρι.

**Πέντρο:** Ο Πέντρο έχει πολλά ενδιαφέροντα, διαβάζει βιβλία, του αρέσει να ψάχνει για όλα στο διαδίκτυο, έχει κλίση στη μουσική και στον ρυθμό. Ασχολείται με τις εικαστικές δημιουργίες, με τη φωτογραφία και τις νέες τεχνολογίες! Αγαπάει τον αθλητισμό και θα μας γνωρίσει το ψηφιακό θέατρο και τις τεχνολογίες στην εκπαίδευση!

**Νόνα η Χελώνα:** Είναι σοφή, με διάθεση συμβουλευτική και υποστηρικτική πάντοτε, με πολλές γνώσεις από την πλούσια ζωή της, αλλά και με διάθεση για καινούριες εμπειρίες και για προσφορά στις νεότερες γενιές. Βρίσκεται δίπλα στα παιδιά, τους δίνει απλόχερα πληροφορίες και συμβουλές και τα παρωθεί σε δράση και σε σκέψη! Τι θα μάθουμε από τη Νόνα τη Χελώνα; Είναι ένας αληθινός θησαυρός γνώσεων και εμπειριών και θα σας προσφέρει πολλές εκπλήξεις...

**Ο Πήγασος,** το ξύλινο κουκλάκι-αλογάκι της Μελίνας, είναι ελεύθερος χαρακτήρας, περίεργος, «ξεφυτρώνει» παντού, προσκαλεί τα παιδιά στην περιπέτεια, γεννά ιδέες, δημιουργεί. Ξεκινά από τη Μελίνα και δίνει έναυσμα στο ταξίδι, κάνοντας πού και πού και μερικές σκανταλιές!

**Η ομάδα αυτή** είναι αεικίνητη, παιχνιδιάρικη, περιεργή, αλλά και δυνατή, ενωμένη, μοναδική. Τα παιδιά συνεχώς αναρωτιούνται, ψάχνουν, δρουν και συζητούν, κάνοντας πράξη όλα όσα είναι το θέατρο στην εκπαίδευση: η νέα εμπειρία, η δράση, η φαντασία, η ομαδικότητα, η κίνηση, η γνώση, το παιχνίδι, η αποδοχή του εαυτού και του άλλου!

### **ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ**

I. Η επιλογή στον παρόντα τόμο της χρήσης λέξεων όπως «ο μαθητής», «ο εκπαιδευτικός» κ.λπ αφορά τον άνθρωπο καλλιτέχνη, μαθητή, εκπαιδευτικό κ.λπ. και επομένως θεωρούμε αφενός πως αντιπροσωπεύει όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου και ταυτότητας φύλου, αφετέρου πως καθιστά το κείμενο πιο ευανάγνωστο και προσιτό σε διαφορετικούς αναγνώστες.

II. Για το παρόν βιβλιοτετράδιο και για τον αντίστοιχο οδηγό του εκπαιδευτικού για την Β' Δημοτικού, έχει ληφθεί υπόψη το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό, όπως και ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού και η προτεινόμενη του βιβλιογραφία, που συναποτελούν αναπόσπαστα μέρη του Προγράμματος Σπουδών. Για τον λόγο αυτόν, προτείνεται η μελέτη του παρόντος Οδηγού να γίνεται παράλληλα με τη μελέτη του Προγράμματος Σπουδών και του Ο.Ε.

III. Ο παρών εργαστηριακός οδηγός για το βιβλίο του μαθητή προτείνεται να αξιοποιείται, παράλληλα με τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα (ΨΜΑ), από μαθητές και εκπαιδευτικούς. Η ταυτόχρονη συμμετοχή των μαθητών στα ΨΜΑ καθορίζεται από τον χρόνο και τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευτικός διαχειρίζεται τις ασκήσεις, είτε κατά την εργασία στο σχολείο είτε στο σπίτι, καθώς και από τη δημιουργική σύνδεση διδακτικών προσεγγίσεων για τη διά ζώσης, βιωματική, μικτή και ανεστραμμένη μάθηση.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θέμα Πρώτο. <u>ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΖΟΜΑΙ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ</u>	9
Μάθημα 1. <u>Αισθάνομαι και εκφράζομαι</u>	10
Μάθημα 2. <u>Παίζουμε στην ομάδα</u>	12
Θέμα Δεύτερο. <u>ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ</u>	
Μάθημα 3. <u>Τα πρόσωπά μας είναι χαρούμενα πλάι στους άλλους;</u>	17
Μάθημα 4. <u>Μιλούμε στους άλλους. Αυτοί μάς προσέχουν;</u>	21
Μάθημα 5. <u>Μπορούμε να συνεργαστούμε στην ομάδα μας;</u>	25
Θέμα Τρίτο. <u>ΜΠΑΙΝΟΥΜΕ ΣΕ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ. ΜΕΤΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΟΣΑ ΚΑΝΑΜΕ</u>	
Μάθημα 6. <u>Εμψυχώνουμε την ομάδα μας</u>	30
Μάθημα 7. <u>Παίζουμε στο θεατρικό παιχνίδι</u>	33
Μάθημα 8. <u>Ερευνούμε στη διερευνητική δραματοποίηση</u>	38
Μάθημα 9. <u>Δοκιμάζουμε θεατρικές τεχνικές</u>	42
Μάθημα 10. <u>Μαθαίνουμε να ρωτάμε.Μαθαίνουμε να απαντάμε</u>	47
Θέμα Τετάρτο. <u>ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΝΑ ΖΩΝΤΑΝΕΨΟΥΜΕ ΣΤΗ ΣΚΗΝΗ ΜΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ</u>	
Μάθημα 11. <u>Πώς να φτιάξουμε ένα θεατρικό έργο ή τι υλικά θέλουμε για να κάνουμε ένα έργο στη σκηνή μας;</u>	51
Μάθημα 12. <u>Παίζουμε το έργο που φτιάξαμε στη σκηνή μας</u>	54
<u>ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ</u>	58
<u>ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>	
<u>ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ</u>	63
<u>ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>	
<u>ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ</u>	67
<u>Συντελεστές</u>	74

**ΘΕΜΑ ΠΡΩΤΟ. Αισθάνομαι και εκφράζομαι στην ομάδα**



## Μάθημα 1<sup>ο</sup>

### Τίτλος μαθήματος 1: Αισθάνομαι και εκφράζομαι

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα εστιάζει στην αναγνώριση και στην αυτοέκφραση συναισθημάτων που σχετίζονται με την επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Οι μαθητές θα εξερευνήσουν φυσικά στοιχεία μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, όπως παγωμένες εικόνες και δημιουργία μασκών συναισθημάτων. Οι στόχοι του μαθήματος περιλαμβάνουν την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης, την ευαισθητοποίηση σε καίρια ζητήματα παγκόσμιας σημασίας και την ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης.

#### Στάδια μαθήματος

##### Τι συμβαίνει;

Σε αυτό το βήμα, οι μαθητές παρατηρούν μια εικόνα της Μελίνας και του Πήγασου που εξετάζουν ζωγραφιές με θέμα τη φύση. Οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα που εκφράζουν οι χαρακτήρες και να μοιραστούν τις δικές τους σκέψεις. Αυτή η δραστηριότητα εισάγει τους μαθητές στο θέμα του μαθήματος, δημιουργώντας ένα πλαίσιο για τη συζήτηση γύρω από τη φύση και τα συναισθήματα.

##### Αυλαία... και πάμε!

Σε αυτή την ενότητα, οι μαθητές εξετάζουν τους στόχους του μαθήματος, που σχετίζονται με την αναγνώριση και την έκφραση συναισθημάτων. Η Μελίνα και οι φίλοι της παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη σημασία της κατανόησης και της έκφρασης των συναισθημάτων, δημιουργώντας ένα θετικό περιβάλλον για τις επόμενες δραστηριότητες. Προσδοκία μας είναι οι μαθητές να παρατηρήσουν, να αγγίξουν, να ακούσουν, προκειμένου να κατανοήσουν πως τα αισθητήρια είναι εργαλεία ανάγνωσης του μικρόκοσμού τους και ο εαυτός τους αποτελεί μέρος του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

##### Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές συμμετέχουν σε ασκήσεις μίμησης, ταξιδεύοντας νοερά στη φύση και εκφράζοντας τα συναισθήματά τους, μέσω διαδραστικών παιχνιδιών αισθητηριακής ενεργοποίησης (κινητική ενεργοποίηση και ασκήσεις αναπνοής). Αυτή η ενότητα βοηθά τους μαθητές να συνδεθούν με τη φύση και να ενισχύσουν τη δημιουργική τους έκφραση.

### Ας οργανωθούμε!

Σε αυτό το στάδιο, οι μαθητές μαθαίνουν την τεχνική των παγωμένων εικόνων, αξιοποιώντας στοιχεία της φύσης. Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να εκφράζουν δημιουργικά ιδέες και συναισθήματα, ενισχύοντας την κριτική σκέψη και τη φαντασία τους. Επιδίωξη είναι ο αυτοέλεγχος της σωματικής κίνησης στον χώρο, ο πειραματισμός και η αναγνώριση των κινητικών δυνατοτήτων.

### Ξεκινάμε!

Οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται θεματικά με τη φύση, αναγνωρίζοντας συναισθήματα και αναπαριστώντας τις τέσσερις εποχές, μέσω παγωμένων εικόνων. Αυτή η ενότητα δράσεων εστιάζει στην έκφραση των συναισθημάτων, στον προσανατολισμό στον χώρο και στη δημιουργική μάθηση.

### Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές καλούνται σε κύκλο για να συζητήσουν τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους από το μάθημα. Αυτή η δραστηριότητα ενισχύει την ικανότητα αναστοχασμού και την αυτοέκφραση.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να ανεβάσουν τις μάσκες συναισθημάτων στην ψηφιακή τάξη, γιορτάζοντας την Παγκόσμια Ημέρα Δράσης κατά της Κλιματικής Αλλαγής. Αυτό το στάδιο ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη και την ψηφιακή έκφραση.

### Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα προάγει την κατανόηση και την εκτίμηση του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει την έκφραση των συναισθημάτων και τη δημιουργικότητα. Είναι σημαντικό για τον εκπαιδευτικό να παρέχει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, όπου οι μαθητές αισθάνονται άνετα να μοιράζονται τα συναισθήματά τους. Οι δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες για να ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση, την κριτική σκέψη και την καλλιτεχνική έκφραση.

### Επέκταση μαθήματος

Για να επεκτείνουν το μάθημα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν μια δραστηριότητα, όπου οι μαθητές θα εξερευνήσουν το σχολικό περιβάλλον, συλλέγοντας φυσικά αντικείμενα, όπως φύλλα, λουλούδια και πέτρες, για να δημιουργήσουν ένα κολάζ που εκφράζει τα συναισθήματά τους για τη φύση. Επίσης, μπορούν να αναθέσουν στους μαθητές να δημιουργήσουν ένα αυτοσχεδιαστικό δρώμενο σχετικά με ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα, όπου θα υποδυθούν αυτοσχεδιαστικά ρόλους που σχετίζονται με το θέμα. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν, επίσης, τα ψηφιακά μαθησιακά αντικείμενα που περιλαμβάνονται στο μάθημα. Η πρώτη ψηφιακή διαδραστική δραστηριότητα αφορά τις διεθνείς ημέρες περιβαλλοντικής σημασίας, ευαισθητοποιώντας τους μαθητές για την προστασία του περιβάλλοντος. Ένα άλλο ψηφιακό μαθησιακό αντικείμενο αποτελείται από κάρτες με κινητικές ασκήσεις περιβαλλοντικής θεματολογίας, σύμφωνα με τις οποίες οι μαθητές ανταποκρίνονται στις προτροπές σωματικά και μέσω ηχητικής εντολής, ενθαρρύνοντας τη δημιουργική προσποίηση.

#### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Holde, K. (2013). *Τα συναισθήματά μου κι εγώ*. Ψυχογιός.  
Τσορώνη-Γεωργιάδη, Γ. (2022). *Χαμένοι στο δάσος*. Πατάκης.

## Μάθημα 2<sup>ο</sup>

### Τίτλος μαθήματος 2: Παίζουμε στην ομάδα

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα ενθαρρύνει την εμπλοκή των μαθητών σε παραδοσιακά ομαδικά παιχνίδια, διδάσκοντάς τους τη σημασία της συνεργασίας, του σεβασμού των κανόνων και την κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι μαθητές αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες και ενισχύουν τις ικανότητές τους στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση, μέσα από διαδραστικά παιχνίδια και παντομίμα.

#### Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Σε αυτό το βήμα, παρουσιάζεται μια εικόνα όπου η Μελίνα παίζει ένα παιχνίδι με τους φίλους της. Ο εκπαιδευτικός υποκινεί τους μαθητές να συζητήσουν για το παιχνίδι που παρουσιάζεται στη φωτογραφία και τους κανόνες του. Στόχος είναι η κινητοποίηση των

μαθητών, η καθολική συμμετοχή και η ανάδειξη των ιδιαίτερων βιωμάτων που φέρουν οι συμμετέχοντες.

### Αυλαία... και πάμε!

Οι μαθητές ενημερώνονται για τους στόχους του μαθήματος, που αφορούν τη διασκέδαση μέσω του ομαδικού παιχνιδιού και την ενίσχυση της συνεργασίας. Παρακινούνται να συμμετέχουν ενεργά και να σέβονται τους κανόνες κάθε παιχνιδιού, επιδιώκοντας συνάμα την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής.

### Ας ζεσταθούμε

Εφαρμογή δραστηριοτήτων φωνητικής ενεργοποίησης και κίνησης, κατά την οποία οι μαθητές ομαδικά μιμούνται ήχους της φύσης και διάφορα επαγγέλματα μέσω παντομίμας, αναπτύσσοντας τη φαντασία και τη συνεργασία μέσα στα παιχνίδια ρόλων. Ενδιαφέρον μας είναι ο έλεγχος της κίνησης του σώματος στον χώρο, η αξιοποίηση των φωνητικών δεξιοτήτων και η απελευθέρωση των αισθήσεων.

### Ας οργανωθούμε!

Εισαγωγή στα παραδοσιακά παιχνίδια, με οδηγίες για το πώς να παίζονται σωστά. Οι μαθητές εκπαιδεύονται στους κανόνες του παραδοσιακού παιχνιδιού «Καλημέρα, Βασιλιά», μαθαίνοντας τους ρόλους και τις αντιδράσεις που απαιτούνται.

### Ξεκινάμε!

Πρακτική εφαρμογή των παραδοσιακών παιχνιδιών με στόχο την ενίσχυση της ομαδικότητας και της κατανόησης των κανόνων, αναπτύσσοντας τη συνεργασία και την αλληλοϋποστήριξη. Το ενδιαφέρον στρέφεται στη δημιουργική συνεργασία της ομάδας.

### Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο, μοιράζονται τις εντυπώσεις τους από τις δραστηριότητες και εκφράζουν τα συναισθήματά τους σε μια διαβαθμισμένη κλίμακα συναισθημάτων.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές τραβούν φωτογραφίες ή βίντεο από τις δραστηριότητες και τα ανεβάζουν στο ψηφιακό πορτφόλιο της τάξης. Αυτή η δραστηριότητα συνδέει την πρακτική με την τεχνολογία, προωθώντας τη δημιουργική έκφραση και την ψηφιακή επικοινωνία.

### Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για την ανάπτυξη της συνεργασίας και της κατανόησης των κοινωνικών κανόνων. Οι δραστηριότητες προσφέρουν πλούσιες ευκαιρίες για διαδραστική μάθηση και βοηθούν τους μαθητές να εξελιχθούν σε υπεύθυνα και ενεργά μέλη της κοινότητάς τους. Επίσης, το μάθημα αποτελεί μια ευκαιρία για επαφή με παραδοσιακά ελληνικά παιχνίδια.

### Επέκταση μαθήματος

Μπορείτε να ενθαρρύνετε τους μαθητές να φέρουν ιδέες για παραδοσιακά παιχνίδια από τις οικογένειές τους, να διδάξουν τα παιχνίδια στην τάξη και να διοργανώσετε μια ημέρα παραδοσιακών παιχνιδιών. Επίσης, η χρήση των ψηφιακών εργαλείων για να δημιουργήσετε ένα ψηφιακό αρχείο των παιχνιδιών αυτών μπορεί να αποτελέσει μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα. Παράλληλα, μπορούν να αξιοποιηθούν τα ψηφιακά μαθησιακά αντικείμενα, τα οποία έχουν δημιουργηθεί για το μάθημα, όπως το διαδραστικό σταυρόλεξο, που εστιάζει θεματικά στα παραδοσιακά παιχνίδια, ή/και το διαδραστικό ψηφιακό βιβλίο «Μαθαίνω παραδοσιακά παιχνίδια του τόπου μου», που αποσκοπεί στην εκπαίδευση των μαθητών σχετικά με παραδοσιακά παιχνίδια που βασίζονται στην προσποίηση και τον ρόλο.

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Καραϊσκού, Χ. (2007). *Εκατό παραδοσιακά παιχνίδια*. Διάπλαση.

Σαγώνας, Γ. (2008). *Παραδοσιακά παιχνίδια με DVD*. Ιδιωτική έκδοση.

**ΘΕΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ. Με τους φίλους μου στην ομάδα**



## Μάθημα 3ο

### Τίτλος μαθήματος 3: Τα πρόσωπά μας είναι χαρούμενα πλάι στους άλλους;

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Οι μαθητές ακολουθούν την περιπέτεια των ηρώων του βιβλίου στο δάσος. Μέσα από τα στάδια του μαθήματος, οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες και παιχνίδια που χρειάζεται η συμβολή όλων, για να ξεπεραστεί ένα εμπόδιο ή μία δυσκολία. Αξιοποιώντας τη φαντασία και τη συνεργασία, η τάξη μεταμορφώνεται σε φυσικό περιβάλλον, την ώρα που πιάνει ξαφνική βροχή και πρέπει να βρεθεί λύση στο «εδώ και τώρα». Η εύρεση καταφυγίου και τελικά η πορεία προς τη σπηλιά, για να προστατευτούν, βοηθούν τους μαθητές να συνεργαστούν και να καταλάβουν τον ρόλο τους ως αναπόσπαστο κομμάτι της ομάδας.

#### Στάδια μαθήματος

##### Τι συμβαίνει;

Η εικονογράφηση του βιβλίου μπορεί να λειτουργήσει ως αφόρμηση για την έναρξη του μαθήματος. Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να παρατηρήσουν την κεντρική εικόνα και ρωτάει ενδεικτικά: «Τι πιστεύετε ότι μπορούν να κάνουν οι ήρωες με ένα σύννεφο;». Αφού ακουστούν ορισμένες απόψεις από τους μαθητές, ο εκπαιδευτικός, κρατώντας ένα αόρατο «σύννεφο» ανάμεσα στις παλάμες του, ρωτάει: «Πάμε να παίξουμε κι εμείς μαζί τους;».

##### Αυλαία... και πάμε!

Στόχος του μαθήματος είναι η συνεργασία και η επικοινωνία των μαθητών, σε ένα πλαίσιο αποδοχής της διαφορετικότητάς τους. Οι μαθητές ως μέλη ομάδας που τηρούν τα ατομικά χαρακτηριστικά τους συμβάλλουν στη δημιουργία ποικιλομορφίας από την ανταπόκρισή τους στις επιμέρους δραστηριότητες. Κρίνεται βασικό, λοιπόν, να δοθεί το ερέθισμα αυτό από τον διάλογο που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο, ως κίνητρο για ελεύθερη έκφραση και συμμετοχή στις δράσεις που θα ακολουθήσουν. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει τους μαθητές αν θεωρούν ότι είμαστε άνθρωποι διαφορετικοί και να οδηγήσει σε μια πρώτη σύντομη συζήτηση, προετοιμάζοντας το πλαίσιο δράσης, που εκ των πραγμάτων θα έχει διαφορετικές ανταποκρίσεις.

### Ας ζεσταθούμε

«Φτιάχνω και δίνω το σύννεφο!»: Στο πρώτο παιχνίδι ζεστάματος οι μαθητές με τον εκπαιδευτικό στέκονται σε κύκλο και ο δεύτερος ξεκινάει φτιάχνοντας κάτι αόρατο με τα χέρια του, σαν να πλάθει το «σύννεφο», δηλώνοντάς το λεκτικά. Με το παράδειγμά του μπορεί να φτιάξει ένα σχήμα οικείο στους μαθητές, όπως μία μπάλα ή ένα λουλούδι, και το δίνει δίπλα, ζητώντας να τηρηθεί το μέγεθος που υποδηλώνει το σχήμα. Ο μαθητής που παραλαμβάνει το αόρατο «σύννεφο» το φτιάχνει όπως επιθυμεί, δηλώνει τι έφτιαξε και το παραδίδει δίπλα μέχρι το σύννεφο να φτάσει ξανά στον εκπαιδευτικό. Σκοπός είναι κάθε μαθητής να φτιάξει αυτό που θέλει ελεύθερα και ο επόμενος να τηρήσει το μέγεθος/σχήμα που λαμβάνει το «σύννεφο», τροποποιώντας το στη συνέχεια. Μόλις ολοκληρώσουν, αφήνουν το σύννεφο να φύγει ψηλά. «Άνθρωποι, καταφύγιο, καταϊγίδα»: Για την εισαγωγή στο δεύτερο παιχνίδι προτείνεται να ακούγεται ήχος βροχής. Γίνεται ανάγνωση του διαλόγου στην τάξη, ιδανικά από μαθητές, και ο εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες που στηρίζονται στις ατάκες της Μελίνας. Σε δυάδες κάποιιοι γίνονται το «καταφύγιο», ενώνοντας τα χέρια τους ψηλά, και από κάτω τους μπαίνει να προφυλαχθεί ένα παιδί, ως «άνθρωπος». Σε περίπτωση που ο αριθμός των μαθητών δεν οδηγεί σε τριάδες, μπορούν να μπουν δύο παιδιά μέσα σε ένα «καταφύγιο». Όταν ο εκπαιδευτικός πει «άνθρωποι», οι «άνθρωποι» αλλάζουν καταφύγιο, όταν πει «καταφύγια», τα «καταφύγια» αλλάζουν και βρίσκουν άλλον άνθρωπο να καλύψουν και, όταν ο εκπαιδευτικός πει «καταϊγίδα», όλοι αλλάζουν θέσεις και αναλαμβάνουν άλλον ρόλο («ανθρώπου» ή «καταφυγίου»). Σημαντικό σε αυτό το παιχνίδι είναι η αλλαγή των ρόλων, ώστε να μπουν οι μαθητές και στους δύο ρόλους, να νιώσουν και ότι προστατεύουν και ότι προστατεύονται.

### Ας οργανωθούμε!

Στο επόμενο στάδιο οι μαθητές, όπως οι ήρωες του βιβλίου, περπατούν μέχρι να βρουν μια σπηλιά, καθώς η βροχή δεν σταματάει. Τα μέλη της ομάδας κινούνται ελεύθερα μέσα στο δάσος εξερευνώντας προς διάφορες κατευθύνσεις με σκοπό να καλυφθούν. Ο εκπαιδευτικός κρατώντας το βιβλίο σαν χάρτη, κινείται από τη μία και από την άλλη χιουμοριστικά. Αναφέροντας, όμως, ότι τελικά δεν ξέρει προς τα πού πηγαίνουμε, προτείνει οι μαθητές να βρουν τον δρόμο. Σταδιακά λοιπόν, οι μαθητές, ως άλλοι ήρωες του βιβλίου, προτείνουν εκείνοι διαδρομές με στοιχεία παντομίμας, αλληλοεπιδρώντας με το περιβάλλον

του δάσους, όπως θέλουν. Ένας ένας πηγαίνει μπροστά και οι άλλοι ακολουθούν τις κινήσεις του με παντομίμα εξερευνώντας το δάσος, μέχρι να φτάσουν στη σπηλιά. Οι ξεχωριστές προτάσεις των μαθητών γίνονται δεκτές στο πλαίσιο αποδοχής του υποκειμενικού στοιχείου της διαδρομής.

### Ξεκινάμε!

«Παίζουμε με τη σκιά μας!»: Εκπαιδευτικός και μαθητές βρίσκονται νοερά μέσα στη σπηλιά. Αρχικά, η ομάδα με παντομίμα ανάβει φωτιά. Μαζεύουν και τοποθετούν ξύλα και ο εκπαιδευτικός κάνοντας πως ανάβει ένα σπίρτο τούς ζητάει να κουνήσουν γρήγορα τα χέρια, για να ανάψει η φωτιά. Τότε, ο εκπαιδευτικός ενδεικτικά αναφέρει: «Τώρα που άναψε η φωτιά, εμφανίστηκαν σκιές μέσα στη σπηλιά! Ήρθε η ώρα να παίξουμε μαζί τους». Οι μαθητές, σε πρώτη φάση, βρίσκουν ατομικά μία θέση απέναντι από τον τοίχο και αυτοσχεδιάζουν, δημιουργώντας διαφορετικά σχήματα με τα χέρια τους ή με δαχτυλόκουκλες, αν υπάρχουν. Για καλύτερη οπτική αναπαράσταση της σκιάς, ιδανικό θα ήταν να υπάρχει ένας μικρός προβολέας ή φακός στο κέντρο και σκίαση της αίθουσας, δίνοντας την εντύπωση της σπηλιάς που φωτίζεται από φωτιά. Σε επόμενη φάση οι μαθητές δοκιμάζουν να παίξουν με τις σκιές τους στον τοίχο σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες, προσθέτοντας και ήχους ή λόγο. «Άνθρωποι και σκιές σαν καθρέφτης!»: Στη συνέχεια οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια και επικοινωνούν μεταξύ τους παίζοντας με τη «σκιά» τους. Ένα παιδί είναι ο άνθρωπος και απέναντι στέκεται η «σκιά» του. Η «σκιά» αντιγράφει τις κινήσεις του ανθρώπου. Έπειτα αλλάζουν ρόλους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να βάλει απαλή μουσική που βοηθάει τους μαθητές να εκφραστούν. Εξελικτικά, θα μπορούσε να δοθεί οδηγία από τον εκπαιδευτικό η «σκιά» να μεγαλώνει ή να μικραίνει την κίνηση που κάνει ο άνθρωπος, όπως δηλαδή οι πραγματικές σκιές, που το μέγεθός τους ποικίλλει.

### Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο αυτό η ομάδα κάθεται σε κύκλο και ο εκπαιδευτικός, αξιοποιώντας τη φράση της Νόνας της Χελώνας από το βιβλίο, προτρέπει τους μαθητές να συζητήσουν για την εμπειρία τους. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει με δύο τρόπους: I. Πρώτα να συζητηθούν όσα βιώθηκαν από τους μαθητές και στη συνέχεια οι μαθητές να καταγράψουν στο πινακάκι μια σκέψη τους, ή II. πρώτα να καταγράψουν οι μαθητές μία σκέψη τους στο πινακάκι και να τη διαβάσουν στον κύκλο της ομάδας. Και οι δύο περιπτώσεις πρέπει να οδηγούν σε συζήτηση,

καθώς έχει σημασία οι μαθητές να εκφραστούν. Ο εκπαιδευτικός κατά τη διαδικασία αυτή βοηθάει τους μαθητές να κάνουν ανασκόπηση των όσων έζησαν και να αναφέρουν αυτά που τους άρεσαν περισσότερο με παρρησία.

### Κοίτα τι ανέβασα!

«Δημιουργούμε τον ήχο της βροχής με το σώμα μας»: Οι μαθητές μαζί με τον εκπαιδευτικό σε αυτό το στάδιο αυτοσχεδιάζουν και δημιουργούν τον ήχο της βροχής. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους. Αρχικά, δημιουργώντας ήχους χτυπώντας απαλά το σώμα σαν να είναι κρουστό (body percussion), παραδείγματος χάρη με παλάμες, δάχτυλα, γόνατα και πόδια στο πάτωμα, ή επιπλέον χτυπώντας με τα δάχτυλα κάποια σκληρή επιφάνεια. Ο ήχος που θα δημιουργήσουν στη συνέχεια ηχογραφείται και ανεβαίνει στην ψηφιακή τάξη. Τέλος, στην εικόνα που υπάρχει με το δρομάκι προς τη σπηλιά οι μαθητές μπορούν να ζωγραφίσουν τη δική τους διαδρομή, δημιουργώντας τους εαυτούς τους ή τα βήματά τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει να αναπαραστήσουν και τη βροχή στην εικόνα, όπως επιθυμούν, βάζοντας στους μαθητές τον ήχο της βροχής που ηχογράφησαν, δίνοντας ηχητικό ερέθισμα και συνδυάζοντας με αυτόν τον τρόπο την προηγούμενη δραστηριότητα.

### Διδακτικές σημειώσεις

Όλο το μάθημα στηρίζεται στη συνεργασία ανάμεσα στους μαθητές και τον εκπαιδευτικό. Βασικό στοιχείο καταλαμβάνει το προσωπικό στοιχείο και ο σεβασμός απέναντι σε αυτό. Από την πρώτη δραστηριότητα με τη δημιουργία του «σύννεφου», γίνεται αντιληπτό από τους μαθητές ότι η επιλογή τους είναι σεβαστή και αποδεκτή από το σύνολο της ομάδας. Αντίστοιχα και στο παιχνίδι με τις «σκιές» σαν καθρέφτη, τα ζευγάρια επικοινωνούν και αποδέχονται τις κινήσεις που προτείνονται κατά περίπτωση. Σημαντική βοήθεια στο μάθημα παρέχεται από το σχολικό βιβλίο, το οποίο είναι θετικό να αξιοποιείται από τον εκπαιδευτικό, στο πλαίσιο της περιπέτειας, ως ένας οδηγός, χάρτης, πυξίδα για το επόμενο βήμα, αναλόγως το στάδιο εφαρμογής, κρατώντας το ενδιαφέρον των μαθητών αμείωτο, προσφέροντας παράλληλα διασκέδαση. Τέλος, η αξιοποίηση των Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων που αντιστοιχούν στο μάθημα αυτό βοηθούν στην κατανόηση δύο βασικών μερών: του «καθρέφτη», μέσω παιχνιδιού, και της «βροχής», μέσω βίντεο οδηγιών (tutorial) για τη δημιουργία ήχου βροχής με το σώμα και με αυτοσχέδιο μουσικό όργανο.

### Επέκταση μαθήματος

Το μάθημα λειτουργεί ως αφορμή για αρκετές δράσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα και έξω από την τάξη, αναπτύσσοντας περαιτέρω την ανακαλυπτική διάθεση των μαθητών. Αρχικά, ο δραματικός χώρος του μαθήματος τοποθετείται στο φυσικό περιβάλλον. Συνεπώς, σε περίπτωση που είναι εφικτό, θα μπορούσαν οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός να κάνουν έναν περίπατο για παιχνίδια και εξερεύνηση στη φύση, ακολουθώντας το παράδειγμα των ηρώων του βιβλίου. Ένα άλλο σημείο επέκτασης εντοπίζεται στη δραστηριότητα με τις σκιές στον τοίχο. Εδώ είναι κατάλληλη αφορμή για τον εκπαιδευτικό να αναφέρει το θέατρο σκιών ή να παρακολουθήσει μια αντίστοιχη παράσταση μαζί με τους μαθητές. Τέλος, παρακολουθώντας το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο «Η βροχή» μπορεί να στηθεί στην τάξη ένα εργαστήριο κατασκευής αυτοσχέδιου μουσικού οργάνου, που οι μαθητές θα το δημιουργήσουν σύμφωνα με τις οδηγίες που παρέχονται και θα το στολίσουν σύμφωνα με τις προσωπικές τους επιλογές. Αφού όλοι έχουν τα δικά τους όργανα, μπορούν να δημιουργήσουν και ένα ηχοτοπίο με ήχους βροχής σε ομάδες ή συλλογικά.

### Μάθημα 4ο

**Τίτλος μαθήματος 4: Μιλούμε στους άλλους. Αυτοί μάς προσέχουν;**

### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα περιλαμβάνει θεατρικές ασκήσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας και στην ενεργοποίηση της κριτικής ικανότητας των μαθητών. Μέσα από δραστηριότητες και θεατρικές ασκήσεις προωθείται η ποικιλία μέσων έκφρασης και επικοινωνίας και η αποκλίνουσα σκέψη. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τον κόσμο των βιβλίων και των λέξεων, δημιουργούν δικές τους ιστορίες, εξασκούνται στην αφήγηση και εργάζονται ομαδικά για να συνθέσουν ιστορίες.

### Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Οι μαθητές εισάγονται στο θέμα του μαθήματος μέσα από τη γραφιστική απεικόνιση των τριών παιδικών βιβλίων και τον σχετικό διάλογο των ηρώων, ο οποίος ξεκινάει με το κεντρικό ερώτημα «Τι συμβαίνει στο βιβλίο που κρατάς;». Οι ήρωες συζητούν σχετικά με τα βιβλία που κρατούν, ανταλλάσσοντας πληροφορίες για τις ιστορίες τους. Μέσα από την ευχάριστη και παιγνιώδη εισαγωγή στο μάθημα, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τον κόσμο του βιβλίου, ενώ τονίζεται η διασκεδαστική και ευφάνταστη πτυχή του παιδικού βιβλίου.

### Αυλαία... και πάμε!

Στη γραφιστική απεικόνιση, οι μαθητές παρατηρούν τους δύο ήρωες να συνδιαλέγονται σχετικά με τις ιστορίες που διαβάζουν. Σε αυτό το στάδιο, παρουσιάζονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του μαθήματος, δηλαδή η σύνθεση ιστοριών. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να προτείνουν και να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες, εμπλουτίζοντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

### Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές συμμετέχουν σε ασκήσεις και παιχνίδια που αφορούν την ενεργοποίηση της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της ευφάνταστης λεκτικής και μη λεκτικής έκφρασης. Κατά την άσκηση «Οι ήρωες των παραμυθιών ζωντανεύουν», οι μαθητές, αλιεύοντας από τις υπάρχουσες γνώσεις και τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα, επιλέγουν ήρωες από γνωστά παραμύθια και παιδικά βιβλία και τους αναπαριστούν. Οι συμμαθητές τους προσπαθούν να μαντέψουν ποιοι είναι οι ήρωες. Στην άσκηση «Σε άλλη γλώσσα...», οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια και αφηγούνται ιστορίες με διαφορετικούς τρόπους (για παράδειγμα, ψιθυρίζοντας, μιλώντας ακαταλαβίστικα, χρησιμοποιώντας μόνο κινήσεις και χειρονομίες, τραγουδώντας ή φωνάζοντας κ.ά.). Στη συνέχεια, οι ρόλοι αλλάζουν.

### Ας οργανωθούμε!

Μέσα από το σχετικό οπτικό υλικό, οι μαθητές εισάγονται στην τεχνική της παγωμένης εικόνας, παρατηρώντας μια ομάδα μαθητών να δημιουργεί με το σώμα και την κίνηση μια ιστορία με αρχή, μέση, τέλος. Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν και να αφηγηθούν πραγματικές ή φανταστικές ιστορίες, καλλιεργώντας τη δημιουργικότητα, την εκφραστικότητα και τη φαντασία τους.

## Ξεκινάμε!

Μέσα από τις σχετικές γραφιστικές απεικονίσεις, οι μαθητές δραστηριοποιούνται σε ασκήσεις για τη δημιουργία, αφήγηση και αναπαράσταση της δικής του ιστορίας. Στην άσκηση «Ομαδική ιστορία», οι μαθητές κάθονται σε κύκλο και λένε από μία πρόταση με τη σειρά, δημιουργώντας μια ομαδική ιστορία. Στην άσκηση «Λέξεις-σταθμοί της ομαδικής ιστορίας», οι μαθητές γράφουν τέσσερις ή περισσότερες βασικές λέξεις που αφορούν την προφορική ιστορία που δημιούργησαν. Στην άσκηση «Οι ήρωες της ιστορίας μας», οι μαθητές σχεδιάζουν τους ήρωες της ιστορίας, εστιάζοντας στα εσωτερικά και εξωτερικά χαρακτηριστικά τους. Στην άσκηση «Οι 3 εικόνες της ιστορίας», οι μαθητές παρουσιάζουν την ιστορία τους μέσω τριών παγωμένων εικόνων που απεικονίζουν την αρχή, τη μέση και το τέλος της.

## Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές στέκονται σε κύκλο και, έχοντας μια μπάλα στα χέρια, συζητούν και αναστοχάζονται πάνω στις εμπειρίες τους από το μάθημα. Μέσα από μια παιγνιώδη άσκηση, οι μαθητές μοιράζονται εντυπώσεις και συναισθήματα για τις ιστορίες που δημιούργησαν, χρησιμοποιώντας μια μπάλα την οποία κρατάει ο μαθητής που κάθε φορά παίρνει τον λόγο.

## Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές τραβούν φωτογραφίες την ιστορία τους, βρίσκουν τίτλους, δημιουργούν το ψηφιακό τους κολάζ και το ανεβάζουν στο ψηφιακό πορτφόλιο της τάξης. Η δημοσίευση της ομαδικής δημιουργίας των μαθητών ενισχύει τη δυναμική της ομάδας και την αίσθηση του ανήκειν σε αυτή και τονίζει την αίσθηση της ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών στα προηγούμενα βήματα.

## Διδακτικές σημειώσεις

Το μάθημα περιλαμβάνει ασκήσεις που ενισχύουν την έκφραση, την κατανόηση και τη δημιουργικότητα των μαθητών. Μέσα από το μάθημα, προτείνεται να αναδειχθούν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των μαθητών και να συσχετιστεί η θεατρική τέχνη με το βιβλίο και τη φιλιαναγνωσία. Για την άσκηση «Οι ήρωες των παραμυθιών ζωντανεύουν», ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει χρόνο στους μαθητές να προετοιμαστούν και να σκεφτούν πώς θα παρουσιάσουν τον ήρωά τους ή να τους προτρέψει να ξεκινήσουν με ήρωες που

τους είναι οικείοι και αγαπητοί. Στην άσκηση «Σε άλλη γλώσσα...», ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει ένα παράδειγμα μέσα από τη δική του δράση (όπως, να πει μια απλή ιστορία τραγουδιστά ή με διαφορετική φωνή), ώστε το ζητούμενο της άσκησης να είναι σαφές από τους μαθητές. Προσαρμόζουμε τις ασκήσεις ανάλογα με τη σύσταση της ομάδας μας, π.χ. στην άσκηση «Ομαδική ιστορία», μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους μαθητές να καταγράψουν τις προτάσεις τους και να εκφραστούν μέσα από γραπτό λόγο.

### Επέκταση μαθήματος

Στο πλαίσιο της επέκτασης του μαθήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει συγκεκριμένες και αγαπητές στους μαθητές ιστορίες και παραμύθια, ώστε να τα θέσει ως συνθήκη στην πραγματοποίηση των ασκήσεων. Για παράδειγμα, στην άσκηση «Οι ήρωες των παραμυθιών ζωντανεύουν», οι μαθητές μπορούν να αναπαραστήσουν ήρωες από ένα συγκεκριμένο βιβλίο που έχουν διαβάσει και αγαπήσει μέσα στην τάξη. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να καταγράψουν την ιστορία τους σε μορφή κόμικς ή σε μορφή θεατρικού έργου, να δημιουργήσουν το εξώφυλλο και να βρουν έναν τίτλο. Αξιοποιώντας τα ψηφιακά μέσα, οι μαθητές μπορούν να συνθέσουν και να ηχογραφήσουν ένα podcast, όπου θα αφηγούνται την ιστορία τους, εξασκώντας τις δεξιότητές τους στην αφήγηση και τη χρήση της τεχνολογίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτρέψει τους μαθητές να δημιουργήσουν διαδραστικές ιστορίες, δηλαδή ιστορίες στις οποίες υπάρχει παραπάνω από μία μέση της ιστορίας ή παραπάνω από ένα τέλος της ιστορίας. Κατά την παρουσίαση των ιστοριών σε ομάδες, μέσω παγωμένης εικόνας, οι μαθητές θα ερωτώνται και θα επιλέγουν τη συνέχεια ή το τέλος της ιστορίας.

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Έργο τέχνης του Ryūjūkyō Shinsai «Books»: [Μπορείτε να το δείτε εδώ.](#)

Έργο τέχνης του Βίνσεντ βαν Γκογκ «Piles of French Novels»: [Μπορείτε να το δείτε εδώ.](#)

Τσαρδάκας, Τ. (2017). *Το κορίτσι που επιμένει. Ένα μουσικό παραμύθι για μεγάλους και μικρούς*. Σοκόλη.

Παρασκευά, Γ. (2018). *Η επιστροφή των παραμυθιών. Θεατρικό έργο σε 3 πράξεις*. Δωδώνη.

Λουντέμης, Μ. (2014). *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*. Πατάκης.

## Μάθημα 5ο

**Τίτλος μαθήματος 5: Μπορούμε να συνεργαστούμε στην ομάδα μας;**

## Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα επικεντρώνεται στην ενεργοποίηση του σώματος των μαθητών, στην ενίσχυση της συνεργασίας και των μέσων έκφρασής τους και στην ανάπτυξη της φαντασίας τους μέσα από παιγνιώδεις και διαδραστικές ασκήσεις που αφορούν το θέμα της ανθρώπινης κίνησης και της κίνησης άλλων σωμάτων. Σκοπός του μαθήματος είναι να βοηθήσει τους μαθητές να εκφράζονται με σαφήνεια και αυτοπεποίθηση, να κατανοούν την αξία της επικοινωνίας και της συνεργασίας, καθώς και να αναπτύσσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Οι μαθητές συμμετέχουν σε ασκήσεις που περιλαμβάνουν κίνηση και ρυθμό, οι οποίες στοχεύουν στον συντονισμό με την ομάδα, στη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και στην προώθηση της πρωτοτυπίας της σκέψης τους.

## Στάδια μαθήματος

### Τι συμβαίνει;

Οι μαθητές εισάγονται στο μάθημα μέσω μιας γραφιστικής απεικόνισης, όπου οι ήρωες χορεύουν κάτω από τους πλανήτες. Η γραφιστική απεικόνιση, συνοδευόμενη από ένα απόσπασμα του βιβλίου «Ένα αστέρι πέφτει πέφτει» της Μαίρης Τσόγκα, εισάγει τους μαθητές στο κεντρικό θέμα που σχετίζεται με τον χορό και την κίνηση, και τους καλεί να πάρουν θέσεις και να προετοιμαστούν για τον χορό τους, όπως αποτυπώνεται και στους ήρωες του βιβλίου.

### Αυλαία... και πάμε!

Οι μαθητές, μέσα από τον διάλογο των ηρώων, έρχονται σε επαφή με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του μαθήματος, δηλαδή καλούνται να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν τον δικό τους μοναδικό χορό. Μέσα από το στάδιο αυτό, οι μαθητές καλούνται να εξερευνήσουν πώς μπορούν να κινηθούν αρμονικά μαζί, κατανοώντας τη σημασία του συντονισμού και της ομαδικότητας.

### Ας ζεσταθούμε

Μέσα από τις ασκήσεις και τα παιχνίδια, οι μαθητές εισάγονται σε διαφορετικές συνθήκες κίνησης και εξασκούνται στη μη λεκτική έκφραση. Στην άσκηση «Κινούμαι και σταματώ», οι μαθητές κινούνται στον χώρο και σταματούν όταν ακούν μια οδηγία ή δουν μια ένδειξη-

σήμα, ενισχύοντας την ικανότητά τους να αντιδρούν άμεσα σε εξωτερικά ερεθίσματα. Παράλληλα, οι μαθητές κινούνται στον χώρο και σταματούν χωρίς οδηγία ή ένδειξη-σήμα, εξασκώντας την ικανότητά τους να παρατηρούν και να συντονίζονται μεταξύ τους και βελτιώνοντας τη συνεργασία εντός της ομάδας. Στην άσκηση «Χορεύω ανάλογα με το βάρος μου», οι μαθητές εξερευνούν την κίνησή τους σε διαφορετικά περιβάλλοντα με βάση το βάρος τους, το οποίο προσαρμόζεται ανάλογα με τον πλανήτη στον οποίο βρίσκονται, αναπτύσσοντας τη φαντασία και την αίσθηση του χώρου και του σώματός τους.

### Ας οργανωθούμε!

Στο στάδιο αυτό, οι μαθητές προετοιμάζονται για τη διερεύνηση της σημασίας του χορού και της κίνησης στην αυτοέκφραση και τη συνεργασία εντός της ομάδας. Οι ήρωες, μέσα από τη συζήτησή τους, ενθαρρύνουν τους μαθητές να σκεφτούν πώς αισθάνονται μέσα από τον χορό και πώς μπορούν να συντονιστούν καλύτερα ως ομάδα. Σε αυτό το στάδιο, οι μαθητές καλούνται να εξερευνήσουν την αξία της συνεργασίας, της ομαδικής εργασίας και της ποικιλότητας και προετοιμάζονται για τις επόμενες ασκήσεις.

### Ξεκινάμε!

Οι μαθητές, μέσα από τις ασκήσεις, συνεργάζονται και εκφράζονται μέσα από μη λεκτικά μέσα. Στην άσκηση «Οι Μικροί Πύραυλοι», οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, στέκονται ο ένας πίσω από τον άλλον και φτιάχνουν με το σώμα τους έναν πύραυλο. Κάθε Μικρός Πύραυλος έχει έναν οδηγό που κατευθύνει την ομάδα. Οι πύραυλοι κινούνται στον χώρο, σταματούν και ξεκινούν, πηγαίνουν γρήγορα ή αργά. Με την οδηγία ή ένδειξη-σήμα του εκπαιδευτικού, ο οδηγός αλλάζει. Στην άσκηση «Το ταξίδι των Μικρών Πυραύλων», ο οδηγός κάθε πυραύλου κάνει επαναλαμβανόμενες κινήσεις και τα μέλη του πυραύλου κινούνται όλα μαζί. Ο εκπαιδευτικός αναφωνεί ονόματα πλανητών για να εισαγάγει διαφορετικές θεατρικές συνθήκες. Στην άσκηση «Χρωματίζουμε τους πλανήτες», οι μαθητές χρωματίζουν τους πλανήτες και δημιουργούν το ταξίδι των πυραύλων τους, τραβώντας γραμμές για να απεικονίσουν τη διαδρομή.

### Στον κύκλο της ομάδας

Οι μαθητές διατυπώνουν τις αναστοχαστικές σκέψεις τους σχετικά με τις εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια των ασκήσεων, οι οποίες βασίζονταν στην κίνηση, τον χορό και τη

συνεργασία. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να συζητήσουν για τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους, σημειώνοντας τις σκέψεις τους ή δημιουργώντας ένα αναστοχαστικό ζωγραφικό έργο σε μικρά χαρτάκια.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Στο στάδιο αυτό, ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να δημιουργήσουν μια σύντομη ταινία με τους Μικρούς τους Πυραύλους, τραβώντας βίντεο από κάθε ομάδα και ανεβάζοντάς το στο ψηφιακό πορτφόλιο. Η δημοσίευση των ομαδικών εργασιών των μαθητών τονίζει το συλλογικό έργο των ομάδων και τη συμμετοχή του κάθε μαθητή στη δημιουργική διαδικασία.

### Διδακτικές σημειώσεις

Κατά την εφαρμογή του μαθήματος, φροντίζουμε τη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού πλαισίου εντός της τάξης, όπου οι μαθητές θα αισθάνονται άνετα να συνεργαστούν και να εκφραστούν μέσω της κίνησης και της μη λεκτικής έκφρασης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτρέψει τους μαθητές να εμπνευστούν από τις προσωπικές τους εμπειρίες και να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους για να δημιουργήσουν μοναδικές χορογραφίες, προωθώντας την πρωτοτυπία της σκέψης και τη δημιουργικότητά τους. Στην άσκηση «Χορεύω ανάλογα με το βάρος μου», βεβαιωνόμαστε ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει σε κάποιον βαθμό μέσω του ΨΜΑ τις διαφορές μεταξύ των πλανητών, ώστε να ανταποκριθούν στις διαφορετικές συνθήκες με ανάλογο τρόπο. Στην άσκηση «Οι Μικροί Πύραυλοι», βεβαιωνόμαστε ότι όλοι οι μαθητές έχουν αναλάβει τον ρόλο του οδηγού και ότι ακολουθούν τις κινήσεις της ομάδας, χωρίς να τραυματίζονται. Ο εκπαιδευτικός δίνει χρόνο για την εξεύρεση στρατηγικών συντονισμού και συνεργασίας. Προσαρμόζουμε τις ασκήσεις στη σύσταση της ομάδας, για παράδειγμα στην άσκηση «Το ταξίδι των Μικρών Πυραύλων» προσαρμόζουμε τις κινήσεις και τις θεατρικές συνθήκες αναλόγως, εισάγοντας διαφορετικές ταχύτητες και κατευθύνσεις. Αντίστοιχα, για την άσκηση «Χορεύω ανάλογα με το βάρος μου», η διαφορετική συνθήκη μπορεί να εισάγεται με ένα οπτικό μέσο (π.χ. φωτογραφία του εκάστοτε πλανήτη).

### Επέκταση μαθήματος

Στο πλαίσιο της επέκτασης του μαθήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να δημιουργήσουν κοστούμια για τους «Μικρούς Πυραύλους», χρησιμοποιώντας απλά και ανακυκλώσιμα υλικά. Κατά την άσκηση «Το ταξίδι των Μικρών Πυραύλων», μπορεί να ενσωματωθεί μουσική επένδυση στη σύντομη χορογραφία των μαθητών. Προτρέπουμε τους μαθητές να επιλέξουν μουσικά κομμάτια που βασίζονται στα ακούσματά τους ή να δημιουργήσουν το δικό τους ηχητικό περιβάλλον, μέσα από ήχους που παράγει το σώμα και η φωνή, αναπτύσσοντας την αίσθηση του ρυθμού και της μουσικής έκφρασης. Για τον εμπλουτισμό του μαθήματος, οι μαθητές μπορούν να βιντεοσκοπήσουν τις σύντομες χορογραφίες τους και να συν-διαμορφώσουν σε ομάδες τη σκηνοθεσία και την αφήγηση της ταινίας.

#### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Έργο τέχνης του Βίνσεντ βαν Γκογκ «Έναστρο Νύχτα» [Μπορείτε να το δείτε εδώ](#).

Noelia G. (2023). *Στον ουρανό. Οδηγός του νυχτερινού ουρανού για παιδιά*. Πατάκης.

Σαιντ-Εξυπερύ, Α. (2014). *Ο μικρός πρίγκιπας*. Πελεκάνος.

Αγγέλου, Ά. & Σίνη, Έ. (2014). *Πώς να κάνετε έναν ελέφαντα να χορέψει*. Παπαδόπουλος.

**ΘΕΜΑ ΤΡΙΤΟ. Μπαίνουμε σε ρόλο και κάνουμε κάτι.  
Μετά σκέφτομαι όσα κάναμε.**



## Μάθημα 6ο

### Τίτλος μαθήματος 6: Εμφυλώνουμε την ομάδα μας

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μάθημα επικεντρώνεται στην εξάσκηση της φαντασίας και της κριτικής σκέψης, μέσω της κίνησης και της εικαστικής έκφρασης. Μέσα από ασκήσεις και θεατρικό παιχνίδι, οι μαθητές ενθαρρύνονται να εξερευνήσουν τον χώρο και τις δυνατότητες του σώματός τους γύρω από το κεντρικό θέμα «ταξίδι». Το μάθημα δίνει έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, όπως η ομαδική εργασία, η δημιουργική σκέψη και η αυτοέκφραση. Οι μαθητές καλούνται να συνεργαστούν, να δημιουργήσουν και να παρουσιάσουν τις ιδέες τους, ενισχύοντας έτσι την αυτοπεποίθηση και την αίσθηση του ανήκειν στην ομάδα.

#### Στάδια μαθήματος

##### Τι συμβαίνει;

Στο στάδιο αυτό, οι μαθητές εισάγονται στο θέμα του μαθήματος μέσω μιας γραφιστικής απεικόνισης, όπου η Νουρ ετοιμάζεται για ένα ταξίδι στον τόπο που γεννήθηκε. Οι λέξεις «ταξίδι», «τόπος», «μακριά» και «βαλίτσα» ενθαρρύνουν τους μαθητές να έρθουν σε επαφή με το θέμα της μετακίνησης και της προετοιμασίας για ένα ταξίδι, ενεργοποιώντας τη φαντασία τους και εγκαθιδρύοντας ένα παιγνιώδες πλαίσιο.

##### Αυλαία... και πάμε!

Οι μαθητές, παρατηρώντας τους ήρωες και τον μεταξύ τους διάλογο, κατανοούν εκ νέου το κεντρικό θέμα. Οι μαθητές καλούνται να χρησιμοποιήσουν το σώμα και τη σωματική κίνηση για να μεταφέρουν ιστορίες και συναισθήματα. Σε αυτό το στάδιο, ενισχύεται η σύνδεση μεταξύ της κίνησης και της φαντασίας και οι μαθητές προετοιμάζονται για τις επόμενες δραστηριότητες.

##### Ας ζεσταθούμε!

Οι μαθητές ενεργοποιούν το σώμα τους και εξοικειώνονται με τη χρήση του σώματός τους ως εργαλείου έκφρασης. Στην άσκηση «Κάνουμε πορείες με το σώμα μας», οι μαθητές, με τις προτροπές του εκπαιδευτικού ή με προτάσεις των ίδιων των μαθητών, κινούνται στον χώρο αλλάζοντας ταχύτητες και επίπεδα. Στην άσκηση «Γινόμαστε αεροπλάνα μέσα στα κύματα», οι μαθητές μεταμορφώνονται σε διάφορα μέσα μεταφοράς και ο εκπαιδευτικός ή

οι ίδιοι μαθητές προσθέτουν διάφορες συνθήκες (για παράδειγμα: γινόμαστε μικρά ποδήλατα που κινούνται σε ένα ποτάμι). Στην άσκηση «Ένα φανταστικό μέσο μεταφοράς», οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, δημιουργούν ένα φανταστικό μέσο μεταφοράς με τα σώματά τους.

### Ας οργανωθούμε!

Οι μαθητές προετοιμάζονται για τις επόμενες ασκήσεις σχετικά με το κεντρικό θέμα «ταξίδι». Η προτροπή της Νουρ προσκαλεί τους μαθητές να φανταστούν και να συζητήσουν σχετικά με το τι αντικείμενα θα έβαζαν σε μια βαλίτσα για ένα φανταστικό μακρινό ταξίδι. Στο στάδιο αυτό, ενισχύεται η αποκλίνουσα σκέψη των μαθητών, προωθούνται οι δημιουργικές τους ιδέες και διερευνώνται τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και οι καταβολές τους.

### Ξεκινάμε!

Στο στάδιο αυτό, συνδυάζεται η καλλιτεχνική έκφραση, αξιοποιώντας το προσωπικό απόθεμα και βίωμα των μαθητών. Στην άσκηση «Συζήτηση με βάση το έργο: Άνθρωποι και βαλίτσες», έργο το οποίο περιλαμβάνεται στο σχετικό ΨΜΑ, οι μαθητές συζητούν για το έργο. Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους και να εξερευνήσουν τη σημασία των αντικειμένων που κουβαλούν οι άνθρωποι στις βαλίτσες τους. Στην άσκηση «Η βαλίτσα μου», οι μαθητές δημιουργούν φανταστικές βαλίτσες για ένα φανταστικό ταξίδι, σχεδιάζοντας τα αντικείμενα που θα πάρουν μαζί τους και παρουσιάζοντάς τα στην ομάδα. Στην άσκηση «Το poster μου», οι μαθητές δημιουργούν αφίσες που τους αντιπροσωπεύουν και τις χρησιμοποιούν στο φανταστικό τους ταξίδι για να μοιραστούν πληροφορίες για τον εαυτό τους. Στην άσκηση «Το φανταστικό μας ταξίδι», ο εκπαιδευτικός ή οι μαθητές αφηγούνται ένα φανταστικό ταξίδι και οι μαθητές ανταποκρίνονται μέσα από την κίνηση και τα εκφραστικά τους μέσα.

### Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο αυτό, ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να συζητήσουν σχετικά με το πώς αισθάνθηκαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος και τι έμαθαν για τον εαυτό τους και τους συμμαθητές τους. Οι μαθητές καταγράφουν τις σκέψεις τους σε χαρτί ή δημιουργούν ζωγραφικά έργα που αποτυπώνουν την πιο σημαντική στιγμή του ταξιδιού τους.

Κοίτα τι ανέβασα!

Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να τραβήξουν φωτογραφίες τα έργα που πραγματοποίησαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος και να τις αναρτήσουν στο ψηφιακό τους πορτφόλιο. Μέσα από τις δημοσιεύσεις, οι μαθητές παρουσιάζουν τα έργα τους, τα οποία αποτυπώνουν τα ενδιαφέροντα και τα ιδιαίτερα βιώματά τους.

### Διδακτικές σημειώσεις

Κατά την εφαρμογή του μαθήματος, είναι σημαντικό να διασφαλίσετε ότι όλοι οι μαθητές αισθάνονται άνετα και υποστηρίζονται καθ' όλη τη διάρκεια των ασκήσεων. Κατά την άσκηση «Ένα φανταστικό μέσο μεταφοράς», ενθαρρύνετε τους μαθητές να επεξεργαστούν τόσο την εξωτερική μορφή του μέσου, καθώς και το πώς λειτουργεί, πώς κινείται, πόσους επιβάτες χωράει και με πόση ταχύτητα κινείται. Στην άσκηση «Συζήτηση με βάση το έργο: Άνθρωποι και βαλίτσες», ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει περισσότερο χρόνο στους μαθητές να εκφράσουν τις σκέψεις τους και να εξερευνήσουν τις δικές τους ερμηνείες για τα έργα που παρατηρούν. Στην άσκηση «Η βαλίτσα μου», προτρέπουμε τους μαθητές να σκεφτούν ρεαλιστικά καθώς και φανταστικά αντικείμενα που θα έπαιρναν σε ένα ταξίδι, ενισχύοντας την πρωτοτυπία της σκέψης τους. Κατά τη διάρκεια της άσκησης «Το φανταστικό μας ταξίδι», προτρέπουμε τους μαθητές να γίνουν οι ίδιοι αφηγητές, χρησιμοποιώντας αφηγηματικό λόγο με συγκεκριμένα γεγονότα και χρονική ακολουθία.

### Επέκταση μαθήματος

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενσωματώσει διαθεματικές προσεγγίσεις κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Κατά την άσκηση «Ένα φανταστικό μέσο μεταφοράς», οι μαθητές μπορούν να ερευνήσουν και να παρουσιάσουν μέρη του κόσμου που θα ήθελαν να επισκεφτούν με το μέσο, καταγράφοντας πολιτισμικά στοιχεία και τοποθεσίες και παρουσιάζοντάς τα στην ομάδα. Ο εκπαιδευτικός, με αφορμή το έργο «Άνθρωποι και βαλίτσες», μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να καταγράψουν τις ιστορίες που κρύβονται πίσω από τα έργα και τους πρωταγωνιστές. Στο πλαίσιο της άσκησης «Το φανταστικό μας ταξίδι», ο εκπαιδευτικός μπορεί να προτρέψει τους μαθητές να δημιουργήσουν έναν χάρτη που να απεικονίζει το φανταστικό τους ταξίδι, σημειώνοντας τα μέρη που επισκέφτηκαν και τις διαδρομές που ακολούθησαν. Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν μια ταινία μικρού μήκους ή μια

θεατρική παράσταση, παρουσιάζοντας το φανταστικό τους ταξίδι και ενσωματώνοντας τα έργα που προηγήθηκαν (βαλίτσες και poster). Στο ίδιο πνεύμα, η ομάδα μπορεί να διοργανώσει μια έκθεση με τα παραγόμενα έργα, όπως οι αφίσες, οι βαλίτσες και οι χάρτες, εξιστορώντας μέσω της αφήγησης το ταξίδι που έκαναν στο πλαίσιο του μαθήματος.

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Έργο-εγκατάσταση του Βλάση Κανιάρη «Το κουτσό». [Δείτε το έργο εδώ.](#)

Έργο τέχνης του Γεώργιου Ιακωβίδη «Η προσφυγοπούλα ή Κοιμισμένη ανθοπώλις». [Δείτε το έργο εδώ.](#)

Μιχίδη, Α. (2016). *Τι τρέχει με τον Μπαντού;*. Ελληνοεκδοτική.

Naylor-Ballesteros, C. (2020). *Η βαλίτσα*. Διόπτρα.

Χαλικά, Α. (2017). *Το κουτί του Σιλάν*. Ίκαρος.

## Μάθημα 7ο

### Τίτλος μαθήματος 7: Παίζουμε στο θεατρικό παιχνίδι

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Το μυθοπλαστικό πλαίσιο του μαθήματος αφορά τις ιστορίες των εκθεμάτων ενός μουσείου. Τα εκθέματα ζωντανεύουν, δίνοντας στη Νουρ και τον Πέντρο την ευκαιρία να γίνουν συμμετέχοντες των εμπειριών που αναβιώνονται. Στόχο του συγκεκριμένου μαθήματος αποτελεί η εξοικείωση των μαθητών με τη θεατρική σύμβαση και τον θεατρικό ρόλο, το περιεχόμενο και τους τρόπους έκφρασής τους. Επιπροσθέτως, ανάμεσα στους στόχους συγκαταλέγονται η έκφραση με λόγο και κίνηση, η λειτουργία στο πλαίσιο της ομάδας, αλλά και η εξοικείωση με τις φάσεις και τη διαδικασία του θεατρικού παιχνιδιού.

#### Στάδια μαθήματος

##### Τι συμβαίνει;

Στην εισαγωγή του μαθήματος, δίνεται το μυθοπλαστικό πλαίσιο, καθώς η Νουρ και ο Πέντρο, χωρίς να γνωρίζουν ούτε «πώς» ούτε «γιατί», βρίσκονται στον χώρο ενός μουσείου, ανάμεσα σε πολλά και διαφορετικά εκθέματα. Με τον τρόπο αυτόν η ομάδα εισάγεται στο κεντρικό θέμα του μαθήματος και προετοιμάζεται ομαλά για τη θεματολογία, η οποία θα διατρέχει τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν, δημιουργώντας ένα είδος προσμονής και απορίας, καθώς μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο «όλα μπορούν να συμβούν». Επιπλέον, ως έναυσμα και αφορμή εκτός του μικρού διαλόγου που δίνεται στο βιβλιοτετράδιο, μπορεί να αξιοποιηθεί και το σκίτσο των πρωταγωνιστών, προκειμένου η ομάδα να παρακινηθεί και

να εκφράσει τις σκέψεις της για όσα φαντάζεται ότι μπορεί να προηγήθηκαν ή/και για όσα θα ακολουθήσουν. Δίνεται έτσι μία πρώτη αφορμή για ενθάρρυνση, συμμετοχή, καθώς και διανοητική, συναισθηματική και αξιολογική ενδυνάμωση.

### **Αυλαία... και πάμε!**

Κατά το συγκεκριμένο στάδιο, δίνεται στην ομάδα με τρόπο απλό και κατανοητό ο βασικός σκοπός που δεν είναι άλλος από τη συμμετοχή και την επινόηση σκηνικών δράσεων, την έκφραση μέσα από θεατρικούς ρόλους, τη «μεταμόρφωση» και τον αυθορμητισμό. Με βάση τα παραπάνω, στο συγκεκριμένο σημείο τα παιδιά αντιλαμβάνονται πως θα κληθούν να δράσουν ατομικά και ομαδικά, να συνυπάρξουν και να αξιοποιήσουν τη φαντασία τους μέσα σε ένα πλαίσιο παιχνιδιού και αυτοσχεδιασμών. Θα γίνουν τα ίδια αγάλματα, θα αναπτύξουν ιστορίες, θα προβούν σε δοκιμές και τελικά θα αναπαραστήσουν τη δική τους εκδοχή, κάνοντας ένα «μαγικό ταξίδι έξω από την τάξη». Με αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα αποδοχής και εμπιστοσύνης, κατάλληλο για την ψυχοσυναισθηματική και ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη. Στο ίδιο στάδιο μπορεί να γίνει αξιοποίηση και του Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου με τίτλο «Τα εκθέματα». Πρόκειται για ένα παιχνίδι μνήμης που αξιοποιεί εικόνες από εκθέματα που είναι δυνατόν να συναντήσουμε σε ένα μουσείο και μπορεί να λειτουργήσει ως ένα καλό ερέθισμα για μια περισσότερο παιγνιώδη και διαδραστική εισαγωγή των παιδιών στο θέμα του συγκεκριμένου μαθήματος.

### **Ας ζεσταθούμε**

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο συγκεκριμένο στάδιο στοχεύουν στην ψυχοκοινωνική και ψυχοκινητική έκφραση των παιδιών και αντιστοιχούν στην πρώτη φάση του θεατρικού παιχνιδιού: «Απελευθέρωση & Δημιουργία Ομάδας». Στο σύνολό τους αφορούν δραστηριότητες αισθητηριακής και σωματικής εξάσκησης, δραματικής έκφρασης και λεκτικής επικοινωνίας, προκειμένου να προετοιμαστεί η ομάδα κατάλληλα για τη «δραματική ικανότητα» που αποτελεί προαπαιτούμενο της δεύτερης και τρίτης φάσης.

Η πρώτη δραστηριότητα προωθεί τη γνωριμία και την εξοικείωση των μελών της ομάδας, καθώς καλούνται να πουν με διαφορετικές εκφράσεις και επιτονισμούς τα ονόματά τους.

Στη δεύτερη δραστηριότητα, η Νουρ καλεί τα παιδιά να αφηγηθούν τις ιστορίες των πιο παλιών τους αντικειμένων. Ως έναυσμα μπορεί να αξιοποιηθεί η παρουσίαση του ΨΜΑ «Ένα παλιό αντικείμενο» που διηγείται τη μεταμορφωτική ιστορία ενός «παλιού φορέματος της γιαγιάς», καθώς και το «ταξίδι» του μέσα στον χρόνο. Τα παιδιά είναι σημαντικό να παρακινηθούν να μιλήσουν για κάποιο αντικείμενο όχι μόνο περιγράφοντάς το λεπτομερώς, αλλά εκφράζοντας επιπλέον τα συναισθήματά τους και συνοδεύοντας τον λόγο τους με κινήσεις και εκφράσεις.

Η τρίτη δραστηριότητα ανήκει στην κατηγορία των ψυχοκινητικών δραστηριοτήτων και καλεί τα παιδιά να περπατήσουν στον χώρο και να σταματήσουν, όταν ακούσουν τον χαρακτηριστικό ήχο. Ο ήχος αυτός θα ήταν καλό να έχει συμφωνηθεί εξαρχής και θα μπορούσε να αποτελεί το χτύπημα των χεριών, την αξιοποίηση κάποιου κρουστού οργάνου, είτε ακόμα και κάποια φράση που θα μπορούσε να «βγαίνει από το στόμα» ενός εκθέματος που «ζωντανεύει». Η ομάδα κατ' αυτόν τον τρόπο θα εξασκηθεί μεταξύ άλλων στην παρατηρητικότητα και την εγρήγορση.

Η τέταρτη δραστηριότητα αντιστοιχεί στο παιχνίδι «Γλύπτης και γλυπτό», κατά την οποία τα παιδιά χωρισμένα –εφόσον υπάρχει η δυνατότητα– σε дуάδες αναλαμβάνουν τους ρόλους του γλύπτη και του γλυπτού αντίστοιχα, με τον «γλύπτη» να δίνει σχήμα, έκφραση και στάση στο «γλυπτό». Το συγκεκριμένο στάδιο ολοκληρώνεται με την πέμπτη δραστηριότητα, κατά την οποία όλα τα μέλη της ομάδας διασκορπίζονται στον χώρο και μεταμορφώνονται σε αγάλματα ενός μουσείου, καθένα από τα οποία κρύβει τη δική του ξεχωριστή ιστορία.

**Ας οργανωθούμε!**

Στο συγκεκριμένο στάδιο η ομάδα έρχεται σε επαφή με τις έννοιες «θεατρικό παιχνίδι» και «αυτοσχεδιασμός», με σκοπό τόσο την εξοικείωση με αυτές όσο και την κατανόηση των δραστηριοτήτων που έπονται.

**Ξεκινάμε!**

Το συγκεκριμένο στάδιο αναπτύσσεται πάνω στην ίδια θεματολογία των εκθεμάτων του μουσείου και σε αυτό περιλαμβάνεται τόσο η δεύτερη φάση του θεατρικού παιχνιδιού «Αναδημιουργία ρόλων και καταστάσεων» όσο και η τρίτη φάση του θεατρικού παιχνιδιού «Σκηνική αυτοσχέδια δράση». Αρχικά, δίνεται χρόνος στα παιδιά να φανταστούν και να καταγράψουν τα «βοηθητικά στοιχεία» της ιστορίας τους πάνω στο βιβλιοτετράδιό τους. Έχουν, συνεπώς, την ευκαιρία να σημειώσουν βασικά εξωτερικά χαρακτηριστικά του αγάλματος που οι ίδιοι θα εμψυχώσουν (όνομα, μορφή κ.λπ.), αλλά και βασικά στοιχεία της ιστορίας τους, η οποία τα κάνει τόσο μοναδικά και άξια να βρίσκονται σε ένα μουσείο. Στη συνέχεια, θα κληθούν να δοκιμάσουν αυτοσχεδιασμούς και κατόπιν να κάνουν πιο συγκεκριμένες τις δράσεις τους προκειμένου να παρουσιάσουν τις ιστορίες των αγαλμάτων στα υπόλοιπα παιδιά. Είναι σημαντικό να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος, προκειμένου τα παιδιά σε ομάδες ή ατομικά να μπορέσουν να σχεδιάσουν και να παρουσιάσουν τους σκηνικούς αυτοσχεδιασμούς τους.

#### Στον κύκλο της ομάδας

Η τέταρτη φάση του θεατρικού παιχνιδιού «Αποτίμηση του Εργαστηρίου» αναπτύσσεται στο συγκεκριμένο βήμα, που φέρει τον τίτλο «Στον κύκλο της ομάδας». Η ομάδα της τάξης κάθεται στον «κύκλο», όπου δίνεται η ευκαιρία για αναστοχαστική συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων, έκφραση συναισθημάτων και κριτική αποτίμηση των πεπραγμένων. Εδώ τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν ελεύθερα τις προσωπικές τους αξιολογικές κρίσεις σχετικά με τη συμμετοχή τους στα προηγούμενα στάδια ανάπτυξης του μαθήματος. Στη συνέχεια, ως μέσο αξιολογικής τεχνικής δίνεται η θεατρική τεχνική «το περίγραμμα του χαρακτήρα», όπου ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας, αλλά και τους αυτοσχεδιασμούς που αναπτύχθηκαν, τα παιδιά μπορούν να κληθούν να συμπληρώσουν έξω από το περίγραμμα χαρακτηριστικά της μορφής των αγαλμάτων που δημιούργησαν και στο εσωτερικό στοιχεία που αφορούν την ιστορία ή/και τον «χαρακτήρα», αλλά και φράσεις ή λέξεις που αξιοποιήθηκαν κατά τους αυτοσχεδιασμούς, προκειμένου να εκφράσουν αυτά ακριβώς τα χαρακτηριστικά.

#### Κοίτα τι ανέβασα!

Το συγκεκριμένο στάδιο με τη σειρά του οδηγεί στον εμπλουτισμό του ψηφιακού αποθετηρίου και δεν αντιστοιχεί σε κάποια από τις φάσεις του θεατρικού παιχνιδιού, αν και

συνδέεται άμεσα με την τελευταία. Τα παιδιά καλούνται να φωτογραφίσουν τα περιγράμματα που δημιούργησαν και να προχωρήσουν στην ανάρτησή τους στην ψηφιακή τάξη (portfolio), προκειμένου να επανέλθουν σε αυτά σε βάθος χρόνου και να αναπτύξουν μεταξύ άλλων τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες.

### Διδακτικές σημειώσεις

Η θεματολογία των Μουσείων δίνει αρκετό χώρο για ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων και έκφραση των ιδιαίτερων αναγκών και των ενδιαφερόντων των παιδιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας, τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν ιστορίες από προσωπικά βιώματα και εμπειρίες, ή ακόμα είναι δυνατόν να παρακινηθούν προκειμένου να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους και να δημιουργήσουν νέες συνθήκες και πλαίσια. Υπάρχει δηλαδή η δυνατότητα η ομάδα να δημιουργήσει το δικό της Μουσείο Φαντασίας ή Μουσείο Ονείρων ή Μουσείο Μέλλοντος και να παρουσιάσει πρωτότυπα εκθέματα, όνειρα, επιθυμίες, ανησυχίες, αστείες ιστορίες κ.ά. Τα ΨΜΑ στο συγκεκριμένο μάθημα στοχεύουν στην ανάδειξη αυτών των πολλών και διαφορετικών δυνατοτήτων, καθώς ως έκθεμα μπορεί να θεωρηθεί ένα πραγματικό έργο τέχνης, αλλά και ένα προσωπικό αντικείμενο που ταξιδεύει στον χρόνο και φέρει μαζί του τη δική του μοναδική ιστορία. Τα παιδιά, τόσο στο στάδιο της «Αναδημιουργίας ρόλων και καταστάσεων» όσο και σε αυτό της «Σκηνικής αυτοσχέδιας δράσης», μπορούν να λειτουργήσουν τόσο σε ομαδικό όσο και σε ατομικό πλαίσιο, πάντοτε ενταγμένα στην ευρύτερη ομάδα της τάξης.

### Επέκταση μαθήματος

Η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς της Μουσικής, των Καλλιτεχνικών, καθώς και των Ξένων Γλωσσών θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία ενός πραγματικού Μουσείου εντός του σχολικού χώρου, με αξιοποίηση τόσο έργων ή/και αντικειμένων των παιδιών, όσο και βιντεοσκοπήσεων των σκηνικών τους δράσεων. Κάτι τέτοιο είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί σε βάθος χρόνου και ψηφιακά, είτε κάνοντας χρήση εργαλείων παρουσίασης (τύπου ppt), όπου μπορεί να γίνει προσθήκη εικόνας, video, ήχου, αφηγήσεων και φυσικά κειμένου, είτε ακόμα και αξιοποιώντας πλατφόρμες δημιουργίας τρισδιάστατων μουσείων όπως είναι, ενδεικτικά, η Artsteps ([Επισκεφθείτε την εδώ.](#)).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η θεματολογία του Μουσείου μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της τάξης. Θα ήταν σημαντικό στο συγκεκριμένο πλαίσιο να δοθεί χρόνος για συζήτηση και αυτοσχεδιασμούς σχετικά με τη στάση και τη συμπεριφορά εντός του χώρου του Μουσείου. Το συγκεκριμένο μάθημα θα μπορούσε σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης να συσχετιστεί και με κάποια από τις εκπαιδευτικές επισκέψεις που είναι προγραμματισμένες ή ήδη έχουν πραγματοποιηθεί από το τμήμα. Μία επιπλέον ιδέα είναι να αξιοποιηθούν ήδη υπάρχουσες ψηφιακές περιηγήσεις σε Μουσεία (ενδεικτικά αναφέρεται η ψηφιακή περιήγηση στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, [που είναι προσβάσιμη εδώ](#)).

Τέλος, ενδιαφέρουσα είναι και η δυνατότητα αξιοποίησης του βιβλίου «Η Αλίκη στη χώρα των μαρμάρων» της Άλκης Ζέη, σε εικονογράφηση Σοφίας Ζαραμπούκα, που θα φέρει τα παιδιά σε επαφή με την ιστορία των μαρμάρων του Παρθενώνα και είναι δυνατόν να λειτουργήσει ως αφορμή για ανάπτυξη των δραστηριοτήτων που αναφέρονται εντός του εγχειριδίου, σε ένα πολύ συγκεκριμένο και ταυτόχρονα διαφορετικό πλαίσιο από ό, τι έχει έως τώρα αναφερθεί.

#### Βιβλιογραφικές αναφορές

Ζέη, Α. (2014). Η Αλίκη στη χώρα των μαρμάρων. Μεταίχμιο.

#### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Δαρλάση, Α. (2022). Το παιδί και το άγαλμα του Άντερσεν. Μεταίχμιο.

Λιούις, Ε. (2019). Το δικό μου μουσείο. Πουά.

Μπουλώτης, Χ. (2011). Το άγαλμα που κρύωνε. Πατάκης.



## Μάθημα 8ο

### Τίτλος μαθήματος 8: Ερευνούμε στη διερευνητική δραματοποίηση

#### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο συγκεκριμένο μάθημα, οι ήρωες του βιβλίου έρχονται σε επαφή με τον μύθο του Αισώπου «Ο ήλιος και ο άνεμος». Στόχος είναι, μέσα από μία σειρά δραστηριοτήτων που ακολουθούν τις αρχές της διερευνητικής δραματοποίησης και των τεχνικών της, η ομάδα να οδηγηθεί σε νέα κατανόηση του μύθου, βασισμένη στις διεργασίες διερεύνησης που θα πραγματοποιηθούν στην τάξη, στο πλαίσιο θεατρικού ρόλου.

#### Στάδια μαθήματος

##### Τι συμβαίνει;

Στο πρώτο στάδιο του μαθήματος, η Μελίνα και ο Πήγασος αντικρίζουν το βιβλίο με τους μύθους του Αισώπου να έχει αλλοιωθεί. Το γεγονός αυτό κινεί την περιέργεια των παιδιών σχετικά με την εξέλιξη του μύθου «Ο ήλιος και ο άνεμος» και λειτουργεί ως έναυσμα για τη συνέχιση του μύθου, εμπλέκοντας με αυτόν τον τρόπο και τα ίδια τα παιδιά στη δράση.

##### Αυλαία... και πάμε!

Στο δεύτερο στάδιο, μέσα από τη συζήτηση των ηρώων δίνονται τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, προσαρμοσμένα στην ηλικία της τάξης. Τα παιδιά, μέσα από τη διερεύνηση και τον αναστοχασμό σε ρόλο, θα γνωρίσουν τον μύθο «Ο ήλιος και ο άνεμος». Παράλληλα, μέσα από τη δραματοποίηση της ιστορίας, θα φτιάξουν διαλόγους, προκειμένου να λύσουν με αρμονικό τρόπο τη διαφωνία των δύο μυθικών ηρώων.

##### Ας ζεσταθούμε

Στο τρίτο βήμα, υλοποιείται το εισαγωγικό στάδιο της διερευνητικής δραματοποίησης. Οι δραστηριότητες και τα παιχνίδια που ακολουθούν βασίζονται στις κεντρικές καταστάσεις και στα θέματα του μύθου, δίνοντας όμως τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν με λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους τις δικές τους προσωπικές απόψεις πάνω στο θέμα.

1η δραστηριότητα «Φουσκώνω – Ξεφουσκώνω»: Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εισπνεύσουν σε 4 χρόνους. Στη συνέχεια ζητά να συγκρατήσουν την αναπνοή τους πάλι σε 4 χρόνους. Ακολουθεί η εκπνοή σε 4 χρόνους. Στόχος της άσκησης είναι να

κατανοήσει η ομάδα τα τρία στάδια της αναπνοής (εισπνοή, συγκράτηση, εκπνοή) και τη χρησιμότητα της σωστής διαχείρισης της αναπνοής μας σε διάφορες συνθήκες.

2η δραστηριότητα «Περπατάω σαν...»: Αρχικά τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο. Στη συνέχεια, με αφορμή τον διάλογο του σχολικού εγχειριδίου, τα παιδιά περπατάνε υπό συνθήκες που σχετίζονται με το δραματικό πλαίσιο της ιστορίας. Για παράδειγμα, περπατάνε κόντρα στον δυνατό αέρα, κάτω από τον καυτό ήλιο. Με αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά ενεργοποιούν τα μέλη του σώματός τους και εκφράζονται σύμφωνα με τη δράση που ορίζεται από τον εκπαιδευτικό.

3η δραστηριότητα «Όνειρα του ήλιου, όνειρα του αέρα...»: Σε αυτή τη δραστηριότητα, με αφορμή τον διάλογο των πρωταγωνιστών του βιβλίου, η ομάδα καλείται να εκφράσει λεκτικά πώς νιώθει μετά την επαφή που είχαν με τον ήλιο και τον άνεμο. Στόχος είναι να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους, ως εξέλιξη της προηγούμενης δραστηριότητας, που εστίασε στη σωματική έκφραση.

4η δραστηριότητα «Αν ήταν...»: Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να γράψουν τι χρώμα, ποια λέξη, ποιο φαγητό και ποιο συναίσθημα θα μπορούσαν να ήταν ο ήλιος και ο άνεμος. Με αυτόν τον τρόπο τα μέλη της ομάδας αποτυπώνουν συγκεκριμένα συναισθήματα και απόψεις συνδυάζοντας τα υπό διερεύνηση πρόσωπα-στοιχεία της φύσης με προσωπικά βιώματα.

Το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο «Με τον ήλιο ή με τον άνεμο» αξιοποιείται από τα παιδιά με στόχο την κατανόηση και την επαφή με την προσωποποίηση των δύο αυτών στοιχείων στη μυθολογία. Παρουσιάζοντας τα ανθρωπόμορφα στοιχεία και χαρακτηριστικά που έδιναν οι άνθρωποι στον ήλιο και τους ανέμους, δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να καταλάβουν τα πολλαπλά χαρακτηριστικά των ρόλων που θα αναλάβουν και θα διερευνήσουν μέσα από θεατρικές μεθόδους και τεχνικές.

### **Ας οργανωθούμε!**

Στην ενότητα αυτή οι ήρωες του βιβλίου αναφέρουν με σύντομο, εύληπτο και παιγνιώδη τρόπο ότι στη συνέχεια του μαθήματος τα παιδιά θα αξιοποιήσουν τεχνικές της διερευνητικής δραματοποίησης. Ο εκπαιδευτικός δύναται να αναφέρει στην ομάδα πιο συγκεκριμένα πώς θα δουλέψουν μέσα από τις αισθησιοκινητικές δράσεις. Στο τέλος του συγκεκριμένου σταδίου, με την αξιοποίηση του ΨΜΑ «Ο ήλιος και ο άνεμος», τα παιδιά ακούνε σε μορφή ψηφιακής αφήγησης τον μύθο του Αισώπου. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται

η γνωριμία με το αρχικό περιβάλλον, που αποτελεί το δεύτερο στάδιο της διερευνητικής δραματοποίησης.

### Ξεκινάμε!

Στο σημείο αυτό, η ομάδα έρχεται σε επαφή με το τρίτο στάδιο της διερευνητικής δραματοποίησης, τη δημιουργία του θεατρικού - νέου περιβάλλοντος. Μέσα από το σύντομο κείμενο ορίζονται ορισμένα ζητήματα προς διερεύνηση από την ομάδα, που θα αποτελέσουν και εναρκτήριο υλικό για τις δραστηριότητες που προτείνονται. Ο εκπαιδευτικός και τα μέλη της ομάδας κάνουν από κοινού τις πρώτες επισημάνσεις τους για την εξέλιξη της ιστορίας. Στόχος είναι να προσδιοριστούν τα χωροχρονικά στοιχεία του μύθου, αλλά και η σκιαγράφηση των ηρώων, καθώς και τα κίνητρά τους. Ένα ζήτημα που δύναται να τεθεί προς συζήτηση είναι οι επιπτώσεις που θα αντιμετώπιζαν οι άνθρωποι σε περίπτωση που επικρατούσε μόνο ο ήλιος ή μόνο ο άνεμος.

Στη συνέχεια, στο πλαίσιο αισθησιοκινητικής δράσης, τα παιδιά κινούνται στον χώρο, όπως ο άνθρωπος του μύθου του Αισώπου. Κατά τη διάρκεια της κίνησης, ο εκπαιδευτικός ορίζει συνθήκες που ακολουθούν το δραματικό πλαίσιο του μύθου, όπως λ.χ. «κινούμαστε στον χώρο και ο αέρας φυσάει πολύ δυνατά» ή «κινούμαστε στον χώρο και ο ήλιος μας ζεσταίνει αφόρητα». Η ανίχνευση σκέψης και κοινωνικής κατάστασης γίνεται κατά τη διάρκεια της κίνησης. Ο εκπαιδευτικός, δημιουργώντας ήχο με ένα μουσικό όργανο και ορίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ακινησία, πλησιάζει τους μαθητές και τους κάνει ερωτήσεις. Έχοντας πλέον ενταχθεί στο συγκεκριμένο θέμα, τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες καλούνται να αναπαραστήσουν σκηνές από τη ζωή του ανθρώπου που διαδραματίζονται όταν έχει ήλιο ή όταν έχει άνεμο. Οι παγωμένες εικόνες που θα δημιουργηθούν λειτουργούν ως η πρώτη διαμορφωτική αξιολόγηση. Η διαμόρφωση της ιστορίας συνεχίζεται με την τεχνική «καρέκλα των αποκαλύψεων». Μαθητές και μαθήτριες καλούνται να καθίσουν στην καρέκλα, να υποδυθούν τον ήλιο και τον άνεμο και να δεχθούν ερωτήσεις από την ολομέλεια.

Στη συνέχεια ζητάμε από τα παιδιά να αυτοσχεδιάσουν. Πώς θα μπορούσαν ο ήλιος και ο άνεμος να πείσουν τον άνθρωπο για τη χρησιμότητα και την επικράτησή τους μέσω της διαλεκτικής και όχι αυτού του άτυπου αγώνα δύναμης μεταξύ τους; Στόχος της δραστηριότητας είναι, μέσω του ημιδομημένου αυτοσχεδιασμού, να δημιουργηθούν

προφορικοί διάλογοι που θα συμβάλλουν στην κατανόηση των γεγονότων και συμπεριφορών και στη δημιουργία νέων σκηνικών δράσεων.

Με αφορμή το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου και την προτροπή να αποφασίσουν οι ήρωες του βιβλίου αν τελικά είχε δίκιο ο ήλιος ή ο άνεμος, η ομάδα οδηγείται στη δεύτερη διαμορφωτική αξιολόγηση. Εκεί τα παιδιά σε ρόλο επιστημόνων (μετεωρολόγων, περιβαλλοντολόγων κ.ά.) με τη χρήση της τεχνικής «μανδύας του ειδικού», αξιολογούν τα επιχειρήματα που ακούστηκαν από τον ήλιο και τον άνεμο. Με αυτόν τον τρόπο η ομάδα ελέγχει την εξελισσόμενη διερεύνηση και βλέπει πόσο αποτελεσματικές είναι οι δράσεις που δημιούργησε. Στο τέλος, γίνεται η σκηνική παρουσίαση του νέου δραματικού κειμένου που έχει δημιουργηθεί από τα παιδιά.

### Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο αυτό, γίνεται η τελική αξιολόγηση μέσω της τεχνικής «περίγραμμα του χαρακτήρα» με στόχο τη στοχαστική αυτοαξιολόγηση. Με τα δύο περιγράμματα (του ήλιου και του άνεμου), δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να γράψουν στο εσωτερικό του περιγράμματος τις σκέψεις του ίδιου του χαρακτήρα και στο εξωτερικό να γράψουν τις δικές τους σκέψεις για τον ήρωα.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα παιδιά να φωτογραφίσουν τα περιγράμματα των χαρακτήρων, έτσι όπως τα συμπλήρωσαν στο σχολικό εγχειρίδιο, και να τα αναρτήσουν στην ψηφιακή τους τάξη.

### Διδακτικές σημειώσεις

Η εφαρμογή των σταδίων ανάπτυξης και των τεχνικών της διερευνητικής δραματοποίησης αποτελεί βασικό στοιχείο του συγκεκριμένου μαθήματος. Το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου καθώς και τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα λειτουργούν ως εναρκτήριο υλικό για την ανάπτυξη κάθε σταδίου, ενώ παράλληλα δίνουν τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό για αναπροσαρμογή δραστηριοτήτων, έτσι ώστε να μπορεί το μάθημα να ανταποκριθεί σε κάθε είδους ομάδα και συνθήκη, εστιάζοντας όμως πάντα στα στάδια της διερευνητικής δραματοποίησης. Ο ερευνητικός χαρακτήρας που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη μέθοδο βασίζεται στην επιλογή των κατάλληλων θεατρικών τεχνικών, αλλά

και των ερωτήσεων που γίνονται με στόχο τη διερεύνηση. Ο συγκεκριμένος μύθος προσεγγίζεται με τρόπο ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν τη σημασία της συνύπαρξης μεταξύ ήλιου και αέρα και να εκτιμήσουν την αξία της διαλεκτικής ως τρόπου επίλυσης των προβλημάτων. Δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει όλα τα παραπάνω ανάλογα με την οπτική που ο ίδιος θέλει να προσεγγίσει ή ανάλογα με την εξέλιξη που θα δώσουν τα παιδιά.

### Επέκταση μαθήματος

Στο πλαίσιο επέκτασης του μαθήματος, η ψηφιακή αφήγηση του μύθου μέσω του ΨΜΑ «Ο ήλιος και ο άνεμος» μπορεί να λειτουργήσει ως συμπρωταγωνιστής των παιδιών σε ένα αυτοσχέδιο σκηνικό δρώμενο, τύπου χάπενινγκ, που μπορεί να παρασταθεί στην αυλή του σχολείου με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος. Οι μαθητές, με τη συνοδεία της ψηφιακής αφήγησης, μπορούν να αποδώσουν σωματικά τον μύθο αξιοποιώντας τεχνικές, όπως η παντομίμα και το μιμόδραμα. Η αξιοποίηση του συγκεκριμένου ΨΜΑ μπορεί να λειτουργήσει ως μια αφορμή για την επαφή των μαθητών με το ραδιοφωνικό θέατρο. Διάλογοι που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος μπορούν να ηχογραφηθούν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, με στόχο τη δημιουργία ενός ηχητικού έργου που θα βασίζεται στον διάλογο του ήλιου και του ανέμου. Επιπρόσθετα, τα περιγράμματα που δίνονται στην εικονογράφηση του βιβλίου, στο στάδιο «ο κύκλος της ομάδας», μπορούν να φωτογραφηθούν και να μετατραπούν σε ομιλούντες ψηφιακούς χαρακτήρες, με τη χρήση αντίστοιχης εφαρμογής. Το υλικό αυτό μπορεί να αξιοποιηθεί σε παράσταση των παιδιών με θέμα τον συγκεκριμένο μύθο του Αισώπου.

### Βιβλιογραφικές αναφορές

Μπουμπουρή, Ρ. (2021). *Ο Αίσωπος και οι μύθοι του*. Ψυχογιός.

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Πλειώνης, Δ. (2023). *Αίσωπος, φτου και θγαίνω*. ΚΑΠΑ Εκδοτική.

Σούρλα, Γ. (2015). *Όταν αρρώστησε ο ήλιος* (Μουσικό Παραμύθι). Feelgood Records.

Στέμνης, Λ. (2023). *Ο ήλιος μου*. Ελληνικά Γράμματα.

Κάργας, Ρ. (2024). *Το κορίτσι που ζωγράφιζε τον άνεμο*. Αρτέον.

## Μάθημα 9ο

### Τίτλος μαθήματος 9: Δοκιμάζουμε θεατρικές τεχνικές

## Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Η πλοκή της ιστορίας του μαθήματος αφορά την προσπάθεια κατανόησης από τον Πέντρο και τον Νικήτα της έννοιας «ήρωας/ηρωίδα». Το συγκεκριμένο μάθημα είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της θεματικής της 25ης Μαρτίου, αλλά στοχεύει σε ένα πιο ευρύ περιεχόμενο. Τα παιδιά καλούνται να προβληματιστούν πάνω στην έννοια των λέξεων, να σκεφτούν τι είναι αυτό που κάνει κάποιον άνθρωπο ήρωα, αλλά να έρθουν σε επαφή και με σημαντικές μορφές της Ελληνικής Επανάστασης.

## Στάδια μαθήματος

### Τι συμβαίνει;

Στην εισαγωγή του μαθήματος, τα παιδιά αναγνωρίζουν το θέμα από την πρώτη κιάλας λέξη, ενώ η «διλημματική» κατάσταση που αυτή τη φορά τίθεται είναι κατά πόσο οι όροι «ήρωες/ηρωίδες» αφορούν τους πρωταγωνιστές των κόμικς, των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, της Ιστορίας ή της ίδιας της καθημερινής ζωής. Στο σημείο αυτό η ομάδα έχει την ευκαιρία να εκφράσει τις δικές της ιδέες και αντιλήψεις γύρω από τη θεματική, να εμπλουτίσει τη λίστα με τις σημασίες της έννοιας, καθώς και να εκφράσει προσωπικές σκέψεις ή λανθάνουσες ιδέες. Ιδιαίτερη αναφορά μπορεί να γίνει και στη χρήση της λέξης «ηρωίδα», καθώς ο όρος «ήρωας» χρησιμοποιείται συχνά ως ένας συμπεριληπτικός όρος «ομπρέλα».

### Αυλαία... και πάμε!

Στο στάδιο αυτό, αναφέρονται επιγραμματικά και υπαινικτικά οι στόχοι. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν την ευρεία έννοια των όρων «ήρωας/ηρωίδα», να κάνουν συσχετίσεις με την καθημερινή τους ζωή και, βασιζόμενοι στις προσωπικές τους γνώσεις και αντιλήψεις μέσω των θεατρικών τεχνικών, να τις εμπλουτίσουν, να τις επιβεβαιώσουν ή/και να τις αναθεωρήσουν. Η συγκεκριμένη διαδικασία θα πραγματοποιηθεί μέσα από μία σειρά δραστηριοτήτων με θεατρικές τεχνικές που θα μετατρέψουν τα ίδια τα παιδιά σε πρωταγωνιστές-ήρωες της όλης διαδικασίας.

### Ας ζεσταθούμε

Στο συγκεκριμένο στάδιο, προτείνεται να πραγματοποιηθούν μια σειρά από κιναισθητικές ασκήσεις «ζεστάματος», που θα «δέσουν» την ομάδα και θα την προετοιμάσουν για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν.

1η Δραστηριότητα «Η σούπερ δύναμή μου»: Σε αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά κάθονται στον κύκλο της ομάδας και με τη σειρά λένε το όνομά τους, καθώς και ένα χαρακτηριστικό τους που το θεωρούν ως τη «σούπερ δύναμή τους», καθώς και αυτό που θα ήθελαν να αποτελεί τη «σούπερ δύναμή τους». Για παράδειγμα: «Είμαι ο Πέντρο και η σούπερ δύναμή μου είναι... ή/και θα ήθελα να είναι...». Με τον τρόπο αυτόν η ομάδα ενεργοποιείται, τα παιδιά εκφράζονται και γνωρίζουν καλύτερα το ένα το άλλο.

2η Δραστηριότητα «Γρανάζια μηχανής»: Στο συγκεκριμένο παιχνίδι τα παιδιά καλούνται να σχηματίσουν με τα σώματά τους και με επαναλαμβανόμενες κινήσεις μία φανταστική μηχανή. Ένα παιδί ξεκινά να πραγματοποιεί μια επαναλαμβανόμενη κίνηση, και ένα προς ένα τα υπόλοιπα παιδιά έρχονται να προσθέσουν τις δικές τους κινήσεις σε συνδυασμό ή συμπληρωματικά της κίνησης των συμμαθητών τους. Όταν όλοι πια «μπουν» στο παιχνίδι, έχει δημιουργηθεί η μηχανή της τάξης. Μέσω της συγκεκριμένης δραστηριότητας τα παιδιά εξοικειώνονται το ένα με το άλλο, αξιοποιούν δημιουργικά τα σώματά τους και συνειδητοποιούν την έννοια και την ουσία της ομαδικότητας, καθώς αντιλαμβάνονται ότι, αν έστω και ένα παιδί απουσίαζε, η μηχανή δεν θα ήταν ίδια.

3η Δραστηριότητα «Περπατώ σαν»: Κατά τη συγκεκριμένη δραστηριότητα τα παιδιά περπατούν στον χώρο «σαν» να είχαν μία μαγική δύναμη. Μπορούν να αξιοποιηθούν οι ιδέες που αναφέρθηκαν στην πρώτη δραστηριότητα με τις σούπερ δυνάμεις, αλλά επιπλέον κάθε παιδί μπορεί να αξιοποιήσει και άλλες ιδέες. Μέσω αυτής της δραστηριότητας τα παιδιά προετοιμάζονται κατάλληλα τόσο σωματικά όσο και ψυχοσυναισθηματικά για τις δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν, ενώ ταυτόχρονα προωθείται η διαδικασία «δεσίματος» της ομάδας.

4η Δραστηριότητα «Τι είναι ήρωας;»: Στο συγκεκριμένο σημείο αξιοποιούμε την τεχνική «το περίγραμμα του ήρωα» προκειμένου οι μαθητές και οι μαθήτριες να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις και τις ιδέες τους σχετικά με το ερώτημα που αποτελεί τον κεντρικό θεματικό άξονα του μαθήματος «τι είναι ήρωας/ηρωίδα;». Ακολουθώντας τον διάλογο που συνοδεύει το περίγραμμα μπορούμε να προτρέψουμε τα παιδιά να σημειώσουν μέσα σε αυτό τι μπορεί να αισθάνεται ή να σκέφτεται ένας ήρωας/μια ηρωίδα και έξω από αυτό τι θα μπορούσε να κάνει, ποιες θα ήταν πιθανώς οι πράξεις και οι ενέργειες που θα πήγαζαν από αυτές τις σκέψεις. Η δραστηριότητα αυτή στοχεύει να αναδείξει τις σκέψεις και τις ιδέες των μαθητών και των μαθητριών, ώστε αυτές να αξιοποιηθούν και να διερευνηθούν στη συνέχεια μέσα από τις θεατρικές τεχνικές.

Ας οργανωθούμε!

Στο στάδιο αυτό, γίνεται επιγραμματική αναφορά, μέσω του διαλογικού κειμένου, στις θεατρικές μεθόδους και τεχνικές μέσα από τις οποίες οι μαθητές και οι μαθήτριες θα έρθουν σε επαφή με τη δραματική τέχνη. Για το συγκεκριμένο μάθημα θα αξιοποιηθούν η ιδεοθύελλα/ο καταγισμός ιδεών, το παιχνίδι ρόλου, η παντομίμα και ο αυτοσχεδιασμός.

Ξεκινάμε!

Το συγκεκριμένο βήμα προτείνεται να ξεκινήσει με την αξιοποίηση του Ψηφιακού Μαθησιακού Αντικειμένου με τίτλο «Οι ήρωες της Ελληνικής Επανάστασης». Πρόκειται για ένα παιχνίδι σε μορφή κρυπτόλεξου, σύμφωνα με το οποίο η ομάδα καλείται να αναζητήσει και να εντοπίσει μέσα στο πλαίσιο τα ονόματα γνωστών ηρώων και ηρωίδων της Ελληνικής Επανάστασης, τα οποία βρίσκονται στη δεξιά πλευρά. Με τον τρόπο αυτόν δίνεται μία αφορμή προκειμένου να πυροδοτηθεί συζήτηση σχετικά με την έννοια της λέξης «ήρωας/ηρωίδα», καθώς και για ανάδειξη των ιδεών των παιδιών και των πιθανών γνώσεών τους.

Στη συνέχεια, αξιοποιείται η τεχνική της ιδεοθύελλας ή αλλιώς του καταγισμού ιδεών, καθώς κάθε παιδί καλείται να καταγράψει εντός του ορισμένου πλαισίου που δίνεται στο βιβλιοτετράδιο τις ιδέες του για τα κριτήρια που θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν κάποιον/-α ως «ήρωα/ηρωίδα». Οι μαθητές καλούνται ελεύθερα και χωρίς σχολιασμό να καταγράψουν τις σκέψεις τους. Στη συνέχεια καλούνται να μοιραστούν με την ομάδα της τάξης τις σημειώσεις τους, ενώ θα μπορούσαν να προβούν και σε ταξινομήσεις (για παράδειγμα «συναισθήματα», «πράξεις», «άλλα χαρακτηριστικά» κ.ά.). Η συγκεκριμένη δραστηριότητα στοχεύει στο να δημιουργήσει ερωτήματα και προβληματισμούς σχετικά με το τι είναι αυτό που μας κάνει ήρωες ή ηρωίδες, τι είναι μια ηρωική πράξη, ποια τα κριτήρια κ.λπ., αν και οι ιδέες σε καμία περίπτωση δεν κρίνονται και δεν σχολιάζονται περαιτέρω.

Με τη φράση του Νικήτα «Πού ξέρεις; Ίσως το βραβείο εμείς να εισπράξουμε» δίνεται με αφαιρετικό τρόπο η αφορμή για αξιοποίηση της τεχνικής «παιχνίδι ρόλου». Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να χωριστούν σε ομάδες οι οποίες θα αντιστοιχούν σε «επιτροπές». Οι επιτροπές καλούνται έπειτα να συνεδριάσουν προκειμένου να αποφασίσουν με βάση ποια από τα κριτήρια που αναφέρθηκαν προηγουμένως θα πρέπει να δοθεί ο φετινός τίτλος «ήρωα/ηρωίδας». Κάθε επιτροπή μπορεί να αποφασίσει για μία

συγκεκριμένη κατηγορία (μπορούν να δοθούν παραδείγματα ηρώων και ηρωίδων της Ιστορίας, καθημερινών ηρωικών πράξεων, ηρώων και ηρωίδων παιχνιδιών κ.ά.). Τα μέλη των ομάδων κάτω από τον ρόλο των «κριτών» εκθέτουν τα επιχειρήματά τους, συζητούν, υποστηρίζουν την άποψή τους και τελικά μέσα από μία διαλογική διαδικασία πραγματοποιούν την επιλογή τους.

Ακολούθως, ο Νικήτας, που ως χαρακτήρας λατρεύει την παντομίμα, καλεί την ομάδα να εκφραστεί μαζί του μέσω της αντίστοιχης τεχνικής («Επιτέλους, με το παιχνίδι αυτό κι εγώ ελεύθερα θα εκφραστώ»). Μπορούμε στο σημείο αυτό να προτρέψουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες να περιγράψουν απλές καθημερινές ηρωικές πράξεις, αξιοποιώντας το σώμα και την εκφραστικότητά τους, αλλά όχι τον λόγο, τις λέξεις και την ομιλία. Για την τεχνική του αυτοσχεδιασμού δίνεται έναυσμα από τον μικρό διάλογο που αναπτύσσεται μεταξύ Πέντρο και Νικήτα. Οι ήρωες του βιβλίου θέλουν να φανταστούν μια συνάντηση μεταξύ των ηρώων που έως τώρα ανέφεραν, περιέγραψαν ή δημιούργησαν τα παιδιά. Πώς θα ήταν αν οι ήρωες ή/και οι ηρωίδες μας συναντιούνταν; Τι θα είχαν να πουν; Θα είχαν κοινές σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα να μοιραστούν; Τι έχει να πει ένας ήρωας ή μια ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης με έναν ήρωα ή μια ηρωίδα «της καθημερινής ζωής»; Τα παιδιά ατομικά ή σε ομάδες έχουν λίγο χρόνο να προετοιμάσουν τις μικρές σκηνικές τους δράσεις και να παρουσιάσουν τους αυτοσχεδιασμούς τους.

#### Στον κύκλο της ομάδας

Στο βήμα του αναστοχαστικού διαλόγου, που στο σχολικό εγχειρίδιο έχει τον τίτλο «Στον κύκλο της ομάδας», οι μαθητές και οι μαθήτριες κατά κάποιον τρόπο ολοκληρώνουν το μάθημα με έναν «κυκλικό τρόπο», καθώς «επιστρέφουν» στην τεχνική «το περίγραμμα του ήρωα» με την οποία ξεκίνησαν το ταξίδι τους στον κόσμο των ηρώων και των ηρωίδων. Αυτή τη φορά όμως το περίγραμμα αλλάζει και τα παιδιά μπορούν είτε να επαναλάβουν την άσκηση και τα ίδια κριτήρια που είχαν τεθεί αρχικά είτε να γράψουν, εσωτερικά, όσα αισθάνθηκαν κατά τη διάρκεια της συμμετοχής στις θεατρικές δραστηριότητες και, στο εξωτερικό του περιγράμματος, τις νέες γνώσεις ή σκέψεις που απέκτησαν, προκειμένου να προβούν σε μια ουσιαστική αξιολόγηση.

Κοίτα τι ανέβασα!

Το μάθημα ολοκληρώνεται με τον Νικήτα και τον Πέντρο –καθένας με τον τρόπο του– να καλούν τα παιδιά να φωτογραφίσουν τα περιγράμματά τους προκειμένου μέσα από μία ομαδική φωτογραφία να τα αναρτήσουν στην ψηφιακή τους τάξη. Θα μπορούσε να γίνει λήψη τόσο των αρχικών όσο και των τελικών περιγραμμάτων.

### Διδακτικές σημειώσεις

Βασικό ζητούμενο του παρόντος μαθήματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να δοκιμάσουν ποικίλες θεατρικές τεχνικές οι οποίες αναπτύσσονται και υλοποιούνται γύρω από τη συγκεκριμένη θεματική του «ήρωα» και της «ηρωίδας». Το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο (κρυπτόλεξο) λειτουργεί ως αφορμή για έναρξη της συζήτησης και της έκφρασης των ιδεών των παιδιών, αλλά επίσης αποτελεί και μια άμεση σύνδεση με την Εθνική Επέτειο της 25ης Μαρτίου, εφόσον ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να στρέψει την προσοχή στον άξονα της Ιστορίας. Το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου επιδιώκει συνοπτικά και με τρόπο εύληπτο να λειτουργήσει επίσης ως αφορμή για την έναρξη των θεατρικών τεχνικών. Ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζονται οι «ήρωες» και οι «ηρωίδες» μέσα από τις θεατρικές τεχνικές αφήνει μεγάλο περιθώριο για παραλλαγές και προσαρμογές στις ιδιαίτερες ανάγκες της εκάστοτε σχολικής τάξης. Για παράδειγμα, εφόσον πρόκειται για μία πολυπολιτισμική τάξη μπορούν τα παιδιά με αφορμή το Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο να δημιουργήσουν δικά τους κρυπτόλεξα με ήρωες της χώρας τους. Επίσης, στη δραστηριότητα της παντομίμας μπορεί να δοθεί η αφορμή, ώστε η τάξη να μιλήσει για τους ήρωες με αναπηρίες (κινητικές, οπτικές κ.ά.). Αναφορικά με το παιχνίδι ρόλου, θα είχε ενδιαφέρον τα παιδιά να δημιουργήσουν παράδοξες «συναντήσεις» κατά τους αυτοσχεδιασμούς τους, όπως το να συνομιλήσει ένας ήρωας της Ελληνικής Επανάστασης με έναν ήρωα ενός γνωστού και αγαπημένου τους animation ή video game, εφόσον η ομάδα, το κλίμα της τάξης, τα ενδιαφέροντα των παιδιών και οι επιδιώξεις της μαθησιακής διαδικασίας το επιτρέπουν.

### Επέκταση μαθήματος

Το συγκεκριμένο μάθημα έχει ένα εξαιρετικά ευρύ περιεχόμενο. Αρχικά, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό πως όλοι μας κρύβουμε μέσα μας έναν ήρωα ή μια ηρωίδα, ενώ καθημερινά ερχόμαστε σε επαφή με ηρωικές πράξεις. Μία ενδιαφέρουσα δραστηριότητα θα ήταν τα παιδιά σε λευκό χαρτί να σχεδιάσουν το περίγραμμα του χεριού τους και μέσα σε αυτό να γράψουν όλες τις «ηρωικές» ή «καλές» πράξεις που έκαναν με το χέρι τους και έξω από αυτό

όλες τις αντίστοιχες πράξεις που θα ήθελαν ή θα μπορούσαν ακόμα να κάνουν. Το μάθημα έχει ακόμα τη δυναμική να επικεντρωθεί κυρίως στις σημαντικές ιστορικές προσωπικότητες της Ελληνικής Επανάστασης, κάτι στο οποίο μπορεί να συμβάλλει το ΨΜΑ που έχει σχεδιαστεί με βάση το συγκεκριμένο πλαίσιο.

Ενδιαφέρον θα είχε τα παιδιά να προβούν σε μία εμπύχωση αντικειμένων και αξιοποιώντας γνωστές προσωπογραφίες των ηρώων και των ηρωίδων που ως ονόματα συναντούν στο ΨΜΑ, να δημιουργήσουν με τη φαντασία τους αυτοσχεδιάζοντας μικρούς μονολόγους. Ενδεικτικά: «Τι θα έλεγε η περικεφαλαία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη αν μπορούσε να μιλήσει; Τι θα είχε να μας πει το μαντίλι της Μπουμπουλίνας για την ηρωίδα και όσα έζησε μαζί της;» κ.ά. Τέλος, το συγκεκριμένο μάθημα μπορεί να πάρει μία πιο πολυπολιτισμική και συμπεριληπτική μορφή, με εστίαση στα παιδιά που ως ήρωες και ηρωίδες καταφέρνουν να ζουν σε χώρες μακριά από την πατρίδα τους, όπου η μητρική τους γλώσσα δεν διδάσκεται στο σχολείο τους και που παρ' όλα αυτά καταφέρνουν να διατηρούν τη μοναδικότητά τους και να ξεχωρίζουν, όπως όλα τα παιδιά. Επιπλέον, για τα παιδιά με αναπηρίες μπορεί να αξιοποιηθεί ως έμπνευση και έναυσμα υλικό από τη θεατρική παράσταση «Πιο δυνατός από τον Σούπερμαν» της ομάδας *Συντεχνία του γέλιου* (σκηνοθεσία: Βασίλης Κουκαλάني, Αντώνης Ρέλλας).

### Βιβλιογραφικές αναφορές

Συντεχνία του γέλιου. (2019). *Πιο δυνατός κι από τον Σούπερμαν*. Υλικό από τη θεατρική παράσταση, [μπορείτε να δείτε εδώ](#).

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Δαρλάση, Α. (2020). Αγωνιστές του 1821. Οι Μεγάλοι... μικροί. Μεταίχμιο.

Καλογεροπούλου, Ξ. (2009). Οδυσσεβάχ. Κέδρος.

Καλογεροπούλου, Ξ. (2019). Το Σκλαβί. Πατάκης.

Λακίδου, Ι. (2023). Αλέκος Παναγούλης ένας μοναχικός ήρωας. Κάπα Εκδοτική.

Λακίδου, Ι. (2023). Η γυναίκα στον αγώνα. Κάπα Εκδοτική.

Μανδηλαράς, Φ. (2020). Η Ελληνική Επανάσταση του 1821. Παπαδόπουλος.

Μανδηλαράς, Φ. (2021). Δύο γυναίκες στην Επανάσταση: Μαντώ Μαυρογένους - Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα. Παπαδόπουλος.

Μαρχ, J. (2019). Ήρωες. Άνθρωποι που αποτελούν πηγή έμπνευσης και τα κατορθώματά τους. Τζιαμπίρης-Πυραμίδα.

Ρώτας, Β. (2010). Μάρκος Μπότσαρης. Κλασικά Εικονογραφημένα (τ. 1103). Ατλαντίς.

Φλουράκης, Α. (2017). Ρομπέν των δασών. Κάπα Εκδοτική.

## Μάθημα 10ο

**Τίτλος μαθήματος 10: Μαθαίνουμε να ρωτάμε. Μαθαίνουμε να απαντάμε.**

### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Στο δέκατο μάθημα, με αφορμή τον Νικήτα που είναι λυπημένος και παίζει με το λιοντάρι του (δηλαδή με τη δαχτυλόκουκλα που φοράει στο δάχτυλό του), συζητάμε το τι μπορούμε να κάνουμε με τα χέρια μας. Πώς τα χέρια γίνονται ένα μέσο επικοινωνίας, έκφρασης συναισθημάτων, αλλά και καλλιτεχνικής έκφρασης; Η ερώτηση αποτελεί «κλειδί» στην εξέλιξη της πορείας του μαθήματος.

### Στάδια μαθήματος

Τι συμβαίνει;

Ο Νικήτας αισθάνεται λυπημένος, παίζει με τη δαχτυλόκουκλά του, επικοινωνούν με τα χέρια και λένε τα δικά τους! Η Νόνα η Χελώνα έχει αγωνία γιατί θα παίζει σε μία παράσταση, κι όλο τρίβει τα χέρια της. Οι μαθητές μπορούν να εκφράσουν τρόπους με τους οποίους και οι ίδιοι επικοινωνούν ή εκφράζονται με τα χέρια τους και με τις ερωτήσεις να φτάσουν σε απαντήσεις που θα βοηθήσουν και τον Νικήτα να διαχειριστεί τα συναισθήματά του.

Αυλαία... και πάμε!

Πώς μπορούν οι ερωτήσεις να αποτελέσουν μια ζωτική πηγή μάθησης; Πώς εκφράζουμε τα συναισθήματά μας με τα χέρια μας; Σκοπός του συγκεκριμένου μαθήματος είναι το να εξερευνήσουμε πώς γίνεσαι ένας θεατρικός ρόλος και πώς ο ρόλος αυτός διαχειρίζεται τα συναισθήματά του με διάφορους τρόπους. Φαίνονται στο σώμα του θεατρικού ρόλου, στα χέρια του; Οδηγούμε τα παιδιά να κάνουν ερωτήσεις, να βρίσκουν απαντήσεις και νέες ερωτήσεις, καλλιεργώντας τη διαλεκτική του διαλόγου και δημιουργώντας κλίμα ασφαλείας: Ο θεατρικός ρόλος είναι ο Νικήτας που είναι λυπημένος, ο συμπρωταγωνιστής του είναι το λιοντάρι του, και αυτόν τον ρόλο πάμε να εξερευνήσουμε, με έμφαση στην ενσυναίσθηση και στη διαχείριση συναισθημάτων.

Ας ζεσταθούμε

Οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες σωματικής προθέρμανσης και ενεργοποίησης, που τους βοηθούν να αναγνωρίσουν και να εκφράσουν συναισθήματα με τα χέρια, και να εξασκήσουν τη λεπτή τους κινητικότητα, χρησιμοποιώντας ζωγραφική με το σώμα και τα χέρια, σε μια σειρά ασκήσεων που εστιάζει στο ότι χρησιμοποιούμε τα χέρια μας αλλιώς! Ο Πέντρο τους μαθαίνει στη γλώσσα του να λένε «γεια». Η Νουρ απαντά στη δική της γλώσσα.

Ο Νικήτας, με το λιονταράκι του στο χέρι, λέει «γεια» με τα χέρια. Η Μελίνα τους δείχνει πώς να λένε «γεια» στη νοηματική γλώσσα και, με το σχετικό Ψηφιακό Μαθησιακό Αντικείμενο, οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν τη λογική της νοηματικής γλώσσας, καθώς και τη συμπεριληπτική και παγκόσμια διάσταση της επικοινωνίας μέσω των χεριών και των δαχτύλων.

Ας οργανωθούμε!

Τα παιδιά ενημερώνονται ότι θα εξερευνήσουν έναν θεατρικό ρόλο μέσω ερωτήσεων και, στην περίπτωση του σημερινού μαθήματος, θα είναι ο Νικήτας και η λύπη του. Πώς με τις ερωτήσεις θα μάθουν τι πραγματικά του συμβαίνει και πώς ο χορός με τα χέρια του δίνεται

από τον Νικήτα ως μια απάντηση που οδηγεί σε νέες ερωτήσεις και απαντήσεις με θεατρικούς τρόπους.

### Ξεκινάμε!

Στο στάδιο αυτό θα ανακαλύψουμε ιστορίες που βρίσκονται πίσω από την κίνηση των χεριών: Τι αλήθεια συμβαίνει όταν κάποιος σταυρώνει τα χέρια στο στήθος και μας κοιτάζει αγριεμένα; Ο εκπαιδευτικός επιλέγει σε ποιο κρίσιμο σημείο θα σταματήσει την αφήγηση και θα προσκαλέσει τους μαθητές να συνεχίσουν την ιστορία ή και να εκφράσουν τις απόψεις τους μέσα από θεατρικές τεχνικές, «σαν να ήμουν το πρόσωπο που σταυρώνει τα χέρια στο στήθος και μας κοιτάζει αγριεμένα», ή «σαν να ήμουν ο Νικήτας, λυπημένος» κ.ά. Με τις ερωτήσεις, οι μαθητές, με την «παρούσα-απούσα» συμμετοχή του εκπαιδευτικού, ανακαλύπτουν τι απασχολεί τον Νικήτα, γιατί το εκφράζει με τα χέρια του και με τη συνομιλία με το λιονταράκι του, τι άλλο μπορεί να κάνει για να μετατρέψει τη λύπη σε άλλο συναίσθημα ή και πώς μπορεί να αποφορτιστεί με καλλιτεχνικούς τρόπους. Στη συνέχεια, η Νουρ παρακινεί τα παιδιά να φορέσουν στα χέρια τους κάλτσες ή γάντια και να ζωγραφίσουν τα δάχτυλά τους, φτιάχνοντας μια ιστορία που τη ζωντανεύουν τα χέρια. Σε κάθε βήμα, ο θεατρικός ρόλος είναι που βιώνει καταστάσεις και συναισθήματα και συχνά οι λύσεις έρχονται μέσα από τις συμβουλές των παιδιών ή και των ηρώων μας στον «ρόλο» που βιώνει το πρόβλημα.

### Στον κύκλο της ομάδας

Σε αυτό το στάδιο, ζητάμε από τα παιδιά να κάνουν τη δική τους συμφωνία για το τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν με τα χέρια τους και να γράψουν τη συμφωνία τους αυτή στο πλαίσιο του βιβλίου τους, ως μορφή αξιολόγησης των δράσεων που προηγήθηκαν. Επιπροσθέτως, μπορούμε να εστιάσουμε τη συμφωνία σε συγκεκριμένες συνθήκες που μας ενδιαφέρουν, όπως για παράδειγμα «Τι μπορούμε και τι δεν μπορούμε να κάνουμε με τα χέρια μας την ώρα του διαλείμματος ή στη διάρκεια παρακολούθησης μιας παράστασης;» κ.ά.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να φωτογραφίσουν χέρια φίλων ή συγγενών που κάνουν κάτι ωραίο και να αναρτήσουν τις φωτογραφίες στην ψηφιακή τάξη. Το φωτογραφικό υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί στη συνέχεια από τον εκπαιδευτικό, τόσο στο στάδιο της αξιολόγησης και επέκτασης του μαθήματος όσο και ως σημείο εκκίνησης και αφόρμηση για νέες δημιουργίες.

### Διδακτικές σημειώσεις

Στο συγκεκριμένο μάθημα ο εκπαιδευτικός εξελίσσει την πορεία του μαθήματος με ερωτήσεις και ερωταποκρίσεις που ενισχύουν τη δραματοποιημένη επιχειρηματολογία των μαθητών με διαφορετικούς τρόπους προφορικής και καλλιτεχνικής έκφρασης. Είναι σημαντικό να ανιχνεύσει το καίριο σημείο, όπου ο ήρωας βιώνει ένα πρόβλημα ή καλείται να διαχειριστεί ένα συναίσθημα και να δώσει τον χώρο στους μαθητές να εξερευνήσουν τις οπτικές γωνίες, το πώς αισθάνεται, καθώς και το πώς μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματά του με τα χέρια του, χορεύοντας, ζωγραφίζοντας, συμμετέχοντας σε θεατρικές μορφές έκφρασης. Οι περιπτώσεις που αναφέρονται στο βιβλίο, όπως ο Νικήτας που είναι λυπημένος και παίζει με το λιοντάρι-δαχτυλόκουκλα, ή κάποιος που σταυρώνει τα χέρια στο στήθος και μας κοιτάζει αγριεμένα, δίνουν αφορμή για ανάλυση ή και για

έκφραση παραδειγμάτων που θα δώσουν τα παιδιά και από τα οποία θα συναποφασίσουν με τον εκπαιδευτικό ποια θα αξιοποιήσουν στις θεατρικές τους δράσεις.

### Επέκταση μαθήματος

Με το υλικό που θα αναρτήσουν οι μαθητές στην ψηφιακή τάξη μπορούν να δημιουργήσουν ένα θεατρικό δρώμενο βασισμένο στις φωτογραφίες με τα χέρια φίλων ή συγγενών που κάνουν κάτι ωραίο. Η επιλογή του θέματος των φωτογραφιών προτείνεται να είναι ελεύθερη, ωστόσο στο πλαίσιο επέκτασης του μαθήματος, εάν και εφόσον η δράση εξελιχθεί, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει να συγκεντρωθούν φωτογραφίες με τα χέρια προσώπων που εκφράζουν την αγάπη προς το συνάνθρωπο ή τα ζώα, ή χέρια προσώπων που φροντίζουν τη γη, ή χέρια που δείχνουν τις διαφορετικές ηλικίες των προσώπων κ.ά. Το φωτογραφικό υλικό γίνεται πηγή μιας μαθητικής έκθεσης φωτογραφιών ή και δημιουργίας ενός ψηφιακού, θεατρικού δρώμενου, όπου οι μαθητές μπορούν να σχολιάζουν τις φωτογραφίες ή να απευθύνονται άμεσα προς το κοινό, κάνοντας ερωτήσεις και προκαλώντας τη διάδραση.

### Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Αγκάσι, Μ. (2006). *Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε*, απόδοση. Κ. Κύρδη. Μεταίχμιο.  
Kemp, A. (2023). *Κάτω τα χέρια από το δάσος*, μτφρ. Τ. Γαλατούλα. Διόπτρα.

## ΘΕΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟ.

Τι κάνουμε για να ζωντανέψουμε στη σκηνή μία γραμμένη ιστορία



## Μάθημα 11ο

**Τίτλος μαθήματος 11:** Πώς να φτιάξουμε ένα θεατρικό έργο ή τι υλικά θέλουμε για να κάνουμε ένα έργο στη σκηνή μας;

### Σύντομη περιγραφή μαθήματος

Με αφορμή ιστορίες, αντικείμενα και ήρωες που σχετίζονται με το φως, οι πρωταγωνιστές μας σε συνεργασία με τα παιδιά της τάξης σας θα ερευνήσουν τη σημασία του φωτός και θα δημιουργήσουν αυτοσχέδιο υλικό που θα αποτελέσει τη βάση για να δομήσουν ένα έργο για τη θεατρική σχολική σκηνή!

### Στάδια μαθήματος

#### Τι συμβαίνει;

Η Νόνα η Χελώνα ρωτά τους μαθητές εάν έχουν ακούσει ιστορίες που σχετίζονται με το φως, η Μελίνα τους μιλά για τα φώτα που σβήνουν στο θέατρο πριν ξεκινήσει η παράσταση, η Νουρ θα τους αφηγηθεί μια ιστορία από τον τόπο της για το φως και ο Νικήτας θα τους μιλήσει για τον Κολοσσό της Ρόδου. Ο εκπαιδευτικός, με βάση τα σημεία εκκίνησης, παροτρύνει τους μαθητές να μιλήσουν για δικές τους ιστορίες που σχετίζονται με το φως.

#### Αυλαία... και πάμε!

Στόχος του μαθήματος είναι οι μαθητές να διατυπώσουν τις δικές τους υποθέσεις και εκδοχές σχετικά με το φως, καθώς και να δημιουργήσουν ένα νέο, δικό τους δραματικό περιβάλλον, αφού λάβουν μέρος στην ιστορία την οποία καλείστε να διακόπτετε σε καίρια ή κρίσιμα σημεία και να εμπλέκετε τους μαθητές στη δράση, στη λήψη και εξέλιξη των αποφάσεων. Η χρήση των αντικειμένων και η εμπύχωση τους λειτουργεί ως δραματουργικό στοιχείο στην εξέλιξη της πλοκής.

#### Ας ζεσταθούμε

Η Νόνα η Χελώνα καλεί τα παιδιά στον κύκλο της ομάδας για να παρουσιάσουν με χορό και παντομίμα τα αγαπημένα τους αντικείμενα που τους είχε ζητήσει να φέρουν στο μάθημα. Ο Νικήτας ξεκίνησε να χορεύει με την μπάλα του ποδοσφαίρου. Η Μελίνα παροτρύνει τα παιδιά να πουν λίγα λόγια για το αγαπημένο τους αντικείμενο. Στη συνέχεια, η Νουρ με ένα αντικείμενο μεταμορφώνεται, παίρνει ένα κλαδί ελιάς και γίνεται η Θεά Αθηνά.

#### Ας οργανωθούμε!

Το φως χάθηκε! Γινόμαστε οι Θεοί του Ολύμπου, αυτοσχεδιάζουμε με τα αντικείμενά τους και τους βοηθάμε να λύσουν το πρόβλημα!

#### Ξεκινάμε!

Σε αυτό το στάδιο οι μαθητές εξερευνούν τι θα συμβεί, αν μια μέρα δεν μπορούν να δουν τον ήλιο, με τη βοήθεια των Θεών του Ολύμπου, οι οποίοι συνεδριάζουν εκτάκτως για το θέμα αυτό. Ο εκπαιδευτικός προσκαλεί τα παιδιά να γίνουν οι Θεοί του Ολύμπου και να παρουσιάσουν στην ολομέλεια με βάση το αντικείμενο του κάθε θεού. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια του Πέντρο, προσκαλούμε τους μαθητές να λάβουν μέρος, ως θεοί, στο συμβούλιο με κεντρικό θέμα «Πού πήγε το φως και πώς θα το βρούμε;». Παράλληλα, ενεργοποιούμε ομάδα μαθητών να κρατήσουν σημειώσεις από το συμβούλιο, ούτως ώστε να καταγράψουμε δημιουργικά τα βήματα των αυτοσχεδιασμών τους.

### Στον κύκλο της ομάδας

Στον κύκλο αυτόν της ανατροφοδότησης, ζητάμε από τους μαθητές να φτιάξουν, στο βιβλιοτετράδιό τους, ένα κολάζ στο οποίο θα παρουσιάζεται το πώς οι θεοί βρήκαν το φως, σύμφωνα με τις δικές τους εκδοχές της ιστορίας. Επίσης, συμπληρώνουν λέξεις και δίπλα δίπλα το αντικείμενο του κάθε θεού.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να φωτογραφίσουν τη σκιά ενός θεού με το αντικείμενό του και να το αναρτήσουν στην ψηφιακή τάξη. Διαμορφώνεται ένα ψηφιακό πορτφόλιο θεών-σκιών που μπορεί να αποτελέσει υλικό για παρουσίαση και περαιτέρω αξιοποίηση της προβολής του στην τάξη.

### Διδακτικές σημειώσεις

Με τη διαλεκτική μέθοδο των ερωταποκρίσεων, δηλώνοντας άλλοτε άγνοια ή γνώση, παρακινούμε την ομάδα να ανακαλύψει τις δικές της οπτικές για το πού πήγε το φως και τι θα συμβεί εάν το φως χαθεί, καθώς και για τη στάση των Θεών του Ολύμπου στο συμβούλιό τους για το φως. Το μάθημα δίνει αφορμή για να συναισθανθούν τα παιδιά το χτίσιμο του θεατρικού ρόλου και μέσα από τη χρήση των αντικειμένων που τον συνοδεύουν. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να οδηγήσει τη δράση είτε ως αφηγητής είτε μπαίνοντας σε ρόλο ενός θεού, σαν να συντονίζει το συμβούλιο, ώστε να ακούει, να παρατηρεί και όπου χρειάζεται, μέσω των ερωτήσεων, να ωθεί σε νέες επιλογές και δράσεις. Επίσης, εφευρίσκει δημιουργικούς τρόπους καταγραφής των αυτοσχεδιασμών και παράλληλα ωθεί τους μαθητές να σημειώνουν, να καταγράφουν πριν ή και μετά τις θεατρικές δράσεις στοιχεία της δομής (προσχέδια αυτοσχεδιασμών, σημειώσεις εργασίας σε ομάδες, στοιχεία και αντικείμενα θεών, ζωγραφιές, σύμβολα και λέξεις, καθώς και σύντομη καταγραφή της ροής των αυτοσχεδιασμών). Όπου κρίνεται απαραίτητο, μπορεί να αξιοποιήσει την ηχογράφηση, ώστε να μπορέσει να αποδελτιώσει το αυτοσχέδιο υλικό και να το μεταγράψει ως θεατρικό κείμενο πλέον για το επόμενο στάδιο της παρουσίασης.

### Επέκταση μαθήματος

Εκπαιδευτικοί και μαθητές μπορούν να επιλέξουν ένα επόμενο θέμα το οποίο θα συζητηθεί στο συμβούλιο των Θεών του Ολύμπου. Ζητάμε από τα παιδιά να φέρουν ένα αντικείμενο που να σχετίζεται με το υπό διερεύνηση θέμα και να χτίσουν τον θεατρικό τους ρόλο βάσει του αντικειμένου. Για παράδειγμα, στο προτεινόμενο θέμα για το συμβούλιο των θεών «Η προστασία των υδάτινων οργανισμών», το παιδί στον ρόλο της Θεάς Αθηνάς έχει μαζί του έναν τόμο από την Εγκυκλοπαίδεια του Κουστό, ενώ το παιδί στον ρόλο του Θεού Ποσειδώνα έχει μαζί του το ημερολόγιο του Ποσειδώνα από τα νέα της θάλασσας του τελευταίου έτους.

Επίσης, παράλληλα με τις προτεινόμενες δραστηριότητες του συγκεκριμένου μαθήματος, οι μαθητές μπορούν να οδηγηθούν σε συναφείς ασκήσεις δημιουργικής ή και θεατρικής γραφής που θα τους βοηθήσουν να συγκεντρώσουν υλικό για την παρουσίαση-παράσταση που ακολουθεί. Τι θα έγραφαν οι Θεοί του Ολύμπου στο προσωπικό τους ημερολόγιο μετά το συμβούλιο για τη σωτηρία του φωτός; Τι θα σημείωναν στο τετράδιο με τα πρακτικά του συμβουλίου; Ποια θα ήταν η επίσημη επιστολή που θα έστελναν και σε ποιους, για να βρεθεί λύση για την επαναφορά του φωτός; Οι μαθητές μπορούν επίσης να συνθέσουν τους διαλόγους που ειπώθηκαν στο Συμβούλιο, καταγράφοντας τις αυτοσχέδιες δράσεις που υλοποιήθηκαν από μικρές ή μεγαλύτερες ομάδες.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

Βλάχος, Α.Σ. (1999). *Το Δωδεκάθεο*. Ωκεανίδα.

Σμιθ, Τ.Ν.Ρ. (2024). *Φως. Τα θαύματα της βιοφωταύγειας*, μτφρ. Α. Αγγελίδης, Μ. Αγγελίδου. Καπόν.

## Μάθημα 12ο

### Τίτλος μαθήματος 12: Παίζουμε το έργο που φτιάξαμε στη σκηνή μας

**Σύντομη περιγραφή μαθήματος:** Στο δωδέκατο μάθημα σχεδιάζουμε και οργανώνουμε την παρουσίαση της δράσης μας, με βάση υλικό από το μάθημα που έχει προηγηθεί και τις ιστορίες που δραματοποιήσαμε. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά συνεργάζονται για να οδηγηθούν στην παρουσίαση-παράσταση της ιστορίας των θεών που βοήθησαν για τη σωτηρία του φωτός, ώστε να τη δουν και άλλα παιδιά στο σχολείο ή και γονείς και να αλληλοεπιδράσουν με το δημιουργικό αυτό υλικό.

### Στάδια μαθήματος

#### Τι συμβαίνει;

Η Νόνα οργανώνει τα παιδιά για να θυμηθούν τα λόγια τους και τις δράσεις που είχαν υλοποιήσει στο πλαίσιο αυτοσχεδιασμών και δραματοποιήσεων και τους προσκαλεί να βάλουν την ιστορία τους, αρχικά, σε μια χρονογραμμή, να την αφηγηθούν, ώστε να συναποφασίσουν τη δομή των επεισοδίων, τη ροή και τη σειρά των δράσεων και τη χρήση θεατρικών τεχνικών. Η ομάδα επιλέγει, συνθέτει, συν-σκηνοθετεί με τον εκπαιδευτικό το υλικό από τους αυτοσχεδιασμούς που θα παρουσιαστεί στην τελική παράσταση.

#### Αυλαία... και πάμε!

Σκοπός του δωδέκατου μαθήματος είναι οι μαθητές να ανακαλύψουν τους θεατρικούς τρόπους με τους οποίους μπορούν να μετατρέψουν το εκπαιδευτικό υλικό του προηγούμενου μαθήματος και των δικών τους αυτοσχέδιων δράσεων σε κείμενο για παράσταση-παρουσίαση! Δημιουργούν ένα νέο δραματικό και σκηνικό περιβάλλον και παρουσιάζουν με πρωτότυπο τρόπο τη δική τους ιστορία. Το συμβούλιο των θεών, η ανησυχία για το φως, τα ξεχωριστά αντικείμενα των θεατρικών ρόλων γίνονται η μαγιά για την τελική παρουσίαση.

#### Ας ζεσταθούμε

Ο Νικήτας οδηγεί τους μαθητές σε ένα δημιουργικό ζέσταμα για τη φωνή και το σώμα και τους καλεί να ανακαλύψουν το διαφορετικό περπάτημα, τη στάση σώματος, τη φωνή και συμπεριφορά που έχει ο κάθε θεός. Στη συνέχεια, σε ομάδες, η μία αναλαμβάνει τα λόγια των θεών και η δεύτερη ομάδα προσπαθεί να βρει πώς κάθε θεός λέει αυτά τα λόγια, δοκιμάζοντας μέσα από το παιχνίδι διαφορετικούς τρόπους εκφοράς του λόγου και της ομιλίας.

#### Ας οργανωθούμε!

Οι μαθητές συμφωνούν ότι κάθε μαθητής σε ρόλο θεού θα παρουσιάσει τον εαυτό του και θα φτιάξει το αντικείμενο και το ρούχο του. Στο στάδιο αυτό ο εκπαιδευτικός προτείνει

δημιουργικούς, απλούς, λειτουργικούς τρόπους δημιουργίας των ρούχων, βάσει των αντικειμένων και των χαρακτηριστικών των θεών.

### Ξεκινάμε!

Σε αυτό το στάδιο οι μαθητές, εφαρμόζοντας τις θεατρικές τεχνικές της τηλεσκηνοθεσίας και της τηλεοπτικής εκπομπής, κάνουν πρόβες για να παρουσιάσουν την τηλεοπτική εκπομπή στην οποία κάθε θεός θα πει πώς μπορεί να συμβάλει στη σωτηρία του φωτός, με τη Νουρ ως παρουσιάστρια, τον Νικήτα και τον Πέντρο στις κάμερες, τη Μελίνα στην τηλεσκηνοθεσία και τα παιδιά της τάξης σε ετοιμότητα, για να κάνουν την εκπομπή πραγματικότητα!

### Στον κύκλο της ομάδας

Στο στάδιο της αξιολόγησης, τα παιδιά εκφράζουν στην ολομέλεια το πώς ένιωσαν και τι έμαθαν για το θέατρο από το δρώμενο που παρουσίασαν. Συζητούν και ανταλλάσσουν απόψεις για τη διαδικασία της πρόβας, της παράστασης-παρουσίασης, για στοιχεία που τους έκαναν εντύπωση ή που παρατήρησαν, καθώς επίσης και για ανησυχίες τους για την έκθεσή τους μπροστά σε άλλα παιδιά ή ένα ευρύτερο κοινό, που τυχόν ξεπέρασαν με την ομαδική εργασία και την προετοιμασία τους.

### Κοίτα τι ανέβασα!

Οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν σε ένα ρεπορτάζ για την εφημερίδα του σχολείου τι συνέβη στην τηλεοπτική εκπομπή με τους θεούς και να το αναρτήσουν στην ψηφιακή τάξη. Με τον τρόπο αυτόν συγκεντρώνονται τα ρεπορτάζ της ομάδας, τα οποία και μπορούν να συναποτελέσουν υλικό μιας ψηφιακής εφημερίδας ή ενός λευκώματος της τάξης με τις εμπειρίες τους από την παράσταση.

### Διδακτικές σημειώσεις

Στο πλαίσιο του τελευταίου μαθήματος της πρώτης δημοτικού, σημαντικό είναι να διατηρηθεί ο βιωματικός χαρακτήρας συμμετοχής των παιδιών στις θεατρικές δραστηριότητες και στο στάδιο της πρόβας - παρουσίασης - παράστασης. Για τον λόγο αυτόν προτείνεται η διαδικασία της πρόβας και της προετοιμασίας να γίνει με τη μορφή ενός παιχνιδιού «επανάληψης» της ιστορίας του φωτός που χάθηκε και του συμβουλίου των θεών, που όλα μαζί θα ενταχθούν στις θεατρικές τεχνικές της τηλεοπτικής εκπομπής, οι οποίες και θα αποτελέσουν τη δομή πάνω στην οποία θα στηθεί το περιεχόμενο των θεατρικών δραστηριοτήτων. Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά με ερωταποκρίσεις να θυμηθούν τις σκηνές, τους αυτοσχεδιασμούς που προηγήθηκαν, να δουν τις σημειώσεις και τα κείμενά τους, να θυμηθούν τα λόγια τους και τα σημεία τοποθέτησής τους στον σκηνικό «τηλεοπτικό» χώρο. Πώς μπορεί η πρόβα να γίνει μια διαδικασία γιορτής, χωρίς το άγχος της τελικής παρουσίασης; Έλα στην εκπομπή της Νουρ και των Θεών της Β' Δημοτικού για να το ανακαλύψεις...

### Επέκταση μαθήματος

Η σκηνική παρουσίαση της αυτοσχέδιας ιστορίας των παιδιών μπορεί να εμπλουτιστεί με την εισαγωγή τραγουδιών και ντοκουμέντων που σχετίζονται με τους θεατρικούς ρόλους και τα πρόσωπα της ιστορίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να παραπέμψει σε βίντεο για το φυσικό και το τεχνητό φως, σε διεπιστημονικές και διακαλλιτεχνικές μαγνητοσκοπημένες ομιλίες ή δράσεις για το φως, στην επιστήμη, στη ζωή και στην τέχνη. Προτείνεται, επίσης,

να αξιοποιηθεί το κουκλοθέατρο, το θέατρο σκιών και το ψηφιακό θέατρο, για να δοκιμάσουν δικά τους θεατρικά παιχνίδια με τη σκιά και το φως.

Πηγές για περαιτέρω μελέτη

*Φρουτοπία*, Επεισόδιο 1ο

[Μπορείτε να το δείτε εδώ.](#)

Παιδική σειρά με κούκλες η οποία αποτελεί την τηλεοπτική μεταφορά του ομώνυμου κόμικ (1983) του συγγραφέα Ευγένιου Τριβιζά και του σκιτσογράφου Νίκου Μαρουλάκη. Η σειρά έχει ως θέμα τις περιπέτειες του δημοσιογράφου Πίκου Απίκου, ο οποίος ταξιδεύει στην μακρινή χώρα της Φρουτοπίας για να διερευνήσει τη μυστηριώδη εξαφάνιση του Μανώλη του Μανάβη.

*Μαθαίνουμε στο σπίτι – Ιστορία: Οι θεοί του Ολύμπου*

[Μπορείτε να το δείτε το επεισόδιο εδώ.](#)

Οι μαθητές μαθαίνουν τους κύριους θεούς της ελληνικής μυθολογίας που κατοικούσαν στον Όλυμπο και τις βασικές ιδιότητές τους, καθώς και πληροφορίες για τη ζωή τους. Στόχος του εκπαιδευτικού βίντεο είναι η εισαγωγή των μαθητών στην ελληνική μυθολογία. Απώτερος στόχος του είναι να αναπτύξουν οι μαθητές ενδιαφέρον για την ελληνική μυθολογία και να έρθουν σε επαφή με την πολιτισμική τους κληρονομιά.

## ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

**Αυτοσχεδιασμός:** Από το τίποτα, κάτι ή τα πάντα μπορούν να δημιουργηθούν! Είναι μια μορφή του θεάτρου με την οποία μπορούμε να δημιουργήσουμε με αφορμή ένα αντικείμενο, ένα συναίσθημα, έναν ήχο, μία ιστορία την οποία σκεφτήκαμε εκείνη τη στιγμή. Ο αυτοσχεδιασμός έχει αυθορμητισμό και τα παιδιά σε μικρές ή μεγάλες ομάδες, ή και ατομικά, δημιουργούν, χρησιμοποιώντας θεατρικές τεχνικές, με βάση οποιοδήποτε σημείο εκκίνησης.

**Γλύπτης-Γλυπτό:** Παιχνίδι και θεατρική τεχνική, κατά το οποίο ένα παιδί μένει ακίνητο σαν άγαλμα και ο συμπαίκτης του, σαν να είναι γλύπτης, μπορεί να του κάνει αλλαγές και να τον πλάσει σαν να ήταν το σώμα του πηλός.

**Δαχτυλόκουκλες:** Μικρές κούκλες που στερεώνονται στα δάχτυλα και μπορούμε να παίξουμε με αυτές τις ιστορίες μας. Η δαχτυλόκουκλα είναι ένα είδος κούκλας που φοράμε στα δάχτυλα για να παίξουμε κουκλοθέατρο, εφαρμόζει σε κάποιο δάχτυλο του κουκλοπαίχτη και ζωντανεύει με την κίνηση των δαχτύλων μας, με τη φωνή και τη ζωή που θα της δώσουμε!

**Διερευνητική Δραματοποίηση:** Μια θεατρική μέθοδος με την οποία μαθαίνουμε για μια ιστορία, μια κατάσταση, ένα πρόσωπο, ένα παραμύθι, μέσα από ερωτήσεις, απαντήσεις και πολλές θεατρικές τεχνικές. Με τις τεχνικές της διερευνητικής δραματοποίησης, γνωρίζουμε καλύτερα τους ρόλους, βλέπουμε κι άλλες πτυχές της ιστορίας και μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα ιστορίες, μύθους, παραμύθια που όλοι ξέρουμε, και να μπούμε στη θέση των ηρώων.

**Δραματοποιημένη αφήγηση:** Οι μαθητές δραματοποιούν μια ιστορία που αφηγείται ο εκπαιδευτικός ή ένας μαθητής. Οι κινήσεις και οι εκφράσεις της ομάδας που πραγματοποιεί τη δραματοποίηση συνοδεύουν την αφήγηση, ζωντανεύοντας και οπτικοποιώντας το κείμενο.

**Ήχοι με το σώμα (body percussion):** Ήχοι ή μουσική που φτιάχνουμε με το σώμα μας με χτυπήματα σαν να είναι κρουστό. Μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους: ο πιο γνωστός περιλαμβάνει παλαμάκια, χτύπημα δαχτύλων, στέρνου, γονάτων και ποδιών στο έδαφος. Μπορεί επίσης να γίνει συνδυασμός από τα παραπάνω, όταν παράγουμε ήχους όλα τα παιδιά μαζί.

**Θεατρική μάσκα:** Η μάσκα είναι παρούσα στο θέατρο από τις απαρχές του και βοηθάει στη μεταμόρφωση σε ένα άλλο αληθινό ή «φανταστικό» πρόσωπο. Η μάσκα είναι το σκηνικό αντικείμενο με το οποίο ο ηθοποιός αποδίδει και ο θεατής αντιλαμβάνεται τον ρόλο.

**Θεατρικό παιχνίδι:** Θεατρική μέθοδος που συνδυάζει το θέατρο και το παιχνίδι και αναπτύσσεται σε δημιουργικά στάδια. Μέσα από τις δραστηριότητες χαλαρώνουμε, γνωριζόμαστε με την ομάδα, μπαίνουμε σε ρόλους και φτιάχνουμε αυτοσχεδισμούς.

**Ιδεοθύελλα/Καταιγισμός ιδεών:** Όλοι μαζί στην ομάδα λέμε διάφορες ιδέες που μας έρχονται στο μυαλό για να βρούμε λύση σε μία κατάσταση ή για να επιλέξουμε θέμα ή για να σχεδιάσουμε και να παρουσιάσουμε μια θεατρική δράση.

**Καθρέφτης:** Ένας από εσάς κάνει κινήσεις και οι υπόλοιποι μιμούνται την κίνηση και την αντιγράφουν με το σώμα. Μετά από λίγο, κάποιος άλλος παίρνει τον ρόλο του οδηγού. Μπορείτε να το κάνετε ανά δύο, σε ζευγάρια.

**Καρέκλα των αποκαλύψεων:** Σε αυτή την καρέκλα, όποιο παιδί κάθεται παίζει έναν ρόλο και απαντάει σε ερωτήσεις μέσα από αυτόν τον ρόλο. Οι ερωτήσεις γίνονται από τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης, που μπορούν κι αυτά να είναι κάποιος χαρακτήρας της ιστορίας ή ο εαυτός τους.

**Με μια άλλη γλώσσα:** Οι μαθητές καλούνται να αφηγηθούν μια ιστορία, χρησιμοποιώντας διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, όπως νοήματα, κινήσεις ήχους, τραγούδι.

**Ομαδική ιστορία:** Όλοι μαζί φτιάχνουμε μία ιστορία. Ο πρώτος παίκτης λέει μια πρόταση και ο επόμενος συνεχίζει από εκείνο το σημείο, συμπληρώνοντας με μια νέα δική του

πρόταση. Η άσκηση συνεχίζεται μέχρι να πουν όλοι οι μαθητές μια πρόταση και η ιστορία να ολοκληρωθεί.

**Παγωμένη εικόνα:** Σε μια άσκηση/παιχνίδι ο δάσκαλος ζητά να μείνουμε ακίνητοι σαν αγάλματα , χωρίς να κινούμαστε. Μπορεί να δημιουργήσουμε μια εικόνα με τα ακίνητα σώματά μας ή να αφηγηθούμε μία ιστορία με τρεις «εικόνες».

**Παγωμένες εικόνες:** Ροή και ένωση πολλών παγωμένων εικόνων, η μία μετά την άλλη ή σε παράλληλη διάταξη ή με όποιον τρόπο αποφασίσουμε να ενώσουμε ή να διαφοροποιήσουμε τις παγωμένες εικόνες που έχουμε κάνει.

**Παίζουμε με τη σκιά μας:** Παιχνίδι αυτοσχεδιασμού, σύμφωνα με το οποίο φτιάχνετε εικόνες και σχήματα με τις σκιές σας στον τοίχο. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα χέρια σας, άλλα μέλη του σώματος ή δαχτυλόκουκλες ή αντικείμενα, για να φτιάξετε διάφορες εικόνες στον τοίχο με τις σκιές. Αφού φτιάξετε τις εικόνες με τις σκιές, μπορείτε να κάνετε ήχους που ταιριάζουν ή να τους δώσετε φωνή.

**Παιχνίδι ρόλου:** Παίζουμε έναν ρόλο. Για ο,τιδήποτε συμβαίνει σκεφτόμαστε, κινού-μαστε και συζητάμε με τους υπόλοιπους ρόλους σαν να είμαστε αυτός ο ρόλος.

**Παντομίμα:** Παρουσιάζουμε μια ιστορία χρησιμοποιώντας μόνο τις κινήσεις και τις εκφράσεις μας, χωρίς λόγια. Υπάρχει επίσης διακριτό είδος θεάτρου, το θέατρο παντομίμας.

**Περίγραμμα του ρόλου:** Μια θεατρική τεχνική σύμφωνα με την οποία μπορούμε να σχεδιάσουμε το περίγραμμα του ρόλου (για παράδειγμα του Λαγού και της Χελώνας ή της Κοκκινোসκουφίτσας και του Λύκου) και να γράψουμε λέξεις, συναισθήματα, χαρακτηριστικά, που σχετίζονται με τους ήρωες και την ιστορία μας, μέσα και έξω από το περίγραμμα. Μπορούμε, επίσης, να χρησιμοποιήσουμε ρολό μέτρου ή μεγάλα χαρτόνια και να σχεδιάσουμε το περίγραμμα του σώματος των συμμαθητών μας. Έξω από τη γραμμή γράφουμε ή ζωγραφίζουμε τι σκεφτόμαστε εμείς για τον ήρωα, ενώ μέσα ό,τι πιστεύουμε πως νιώθει ή σκέφτεται ο ίδιος ο ήρωας. Μπορούμε, ως ομάδα, να κάνουμε παραλλαγές και να γράψουμε αυτά που χρειαζόμαστε για τον ήρωα, μέσα και έξω από το περίγραμμα.

**Προβολέας:** Φωτιστικό σώμα που συγκεντρώνει και εκπέμπει μια ισχυρή δέσμη φωτεινών ακτινών, χρησιμοποιείται για τη λήψη ή την προβολή φωτεινών εικόνων.

**Ρυθμός:** Ο ρυθμός είναι η επανάληψη μίας κίνησης σε τακτά χρονικά διαστήματα, ο ρυθμός είναι ο πρωταγωνιστής που δίνει τάξη στις κινήσεις μας, στον λόγο, στον χρόνο! Τον συνανάνταμε σε όλες τις τέχνες και είναι, επίσης, βασικό συστατικό της ζωής.

**Τηλε-σκηνοθεσία:** Είναι η σκηνοθεσία για τηλεοπτικά προγράμματα και τηλεοπτικές εκπομπές. Ο σκηνοθέτης με τον φωτογράφο επιλέγουν πού θα στηθεί η κάμερα και τον τρόπο με τον οποίο θα καταγράψουν την κινούμενη εικόνα.

#### **ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2018). *Θεατρικές σελίδες. Μελέτες για τη νεοελληνική δραματουργία και το θέατρο για κοινό ανήλικων θεατών*. Ηρόδοτος.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2021). Η τέταρτη διάσταση στο θεατρικό έργο *Δώδεκα παρά δώδεκα* του Ευγένιου Τριβιζά. Στο Θ. Γραμματάς (Επιμ.), *Πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου «Ο Χρόνος στο Θέατρο. Θεατρική Μνήμη ενός Άχρονου Παρόντος»* (σσ. 371-383). Παπαζήσης.

Δημάκη-Ζώρα, Μ., Τζαμαργιάς, Τ. (2021). Θέατρο για ανήλικους θεατές: Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας για το κείμενο και την παράσταση. Στο Κλ. Φανουράκη, Γ. Π. Πεφάνης (Επιμ.), *Εφαρμοσμένο θέατρο: ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και μάθησης μέσω παραστατικών τεχνών* (σσ. 253-269). Παπαζήσης.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2023). Έξι πρόσωπα (για παιδιά και εφήβους) ζητούν συγγραφέα: η ελληνική δραματουργία για ανήλικους θεατές και οι προκλήσεις του 21ου αιώνα. Στο Ε. Προύσαλη (Επιμ.), *Παραστατικές τέχνες στον 21ο αιώνα. Σύγχρονες πρακτικές και νέες προοπτικές*, (σσ. 538-543). Ευρασία.

Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2023). Γράφοντας θεατρικά έργα για παιδιά και εφήβους: είδη, τρόποι της γραφής, προκλήσεις. Στο Ν. Γκάτσου, Α. Δούκα, Ι. Καραμαλή, Μ. Κική, Ν. Χαλκιά, Π. Χουρδάκη, Η.Τ. Κωτόπουλος, Τζ. Καλογήρου, Μ.Ρ. Caracausi (Επιμ.), *Πρακτικά 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Δημιουργικής Γραφής* (σσ. 513-525).

Δημάκη-Ζώρα, Μ., Τζαμαργιάς, Τ. (2024). Κριτήρια επιλογής θεατρικής παράστασης για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Στο Λ. Αλεξιάδου, Μ.

Αντωνίου, Μ. Καραντζάς, Τ. Κολουδάς, Ι. Λακίδου, Κλ. Μουρσελά, Ε. Περικάκη, Α. Τριανταφυλλάκη, Κλ. Φανουράκη, Σ. Χρυσοστόμου (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου: Οι Τέχνες στο ελληνικό σχολείο. Παρόν και Μέλλον* (σσ. 1459-1466). ΕΚΠΑ.

Fanouraki, C., Zakopoulos, V. (2023). Interacting through Blogs in Theatre/Drama Education: A Greek Case Study. *Journal of Interactive Media in Education*, (1)2, pp. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.5334/jime.775>

Grammatas, T., Mastrothanasis, K., Papakosta, A. (2023). *The values of Ancient Greek Drama and Theatre in Space and Time: The Presence of the values*. National and Kapodistrian University of Athens Press.

Ζακόπουλος, Β. (2023) *Οι ψηφιακές τεχνολογίες για το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση. Ο υποστηρικτικός ρόλος των ψηφιακών μέσων στην έρευνα και στην πράξη*. Παπαζήσης.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Μεθοδολογικές ερευνητικές προσεγγίσεις του θεάτρου στην εκπαίδευση μέσω της υποστήριξης ψηφιακών μέσων. *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΕΦΣΠΑ, τόμος ΜΖ΄)*. Ηρόδοτος.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Μορφές ψηφιακής αξιοποίησης, αναφοράς και προβολής της εργογραφίας του Ιάκωβου Καμπανέλλη στην εκπαίδευση. Στο Γ. Π. Πεφάνης, Θ. Μπουσιοπούλου (Επιμ.), *Επιστροφή στον έσω θίασο. Νέες προσεγγίσεις στο έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη* (σσ. 203-216). Αιγόκερως.

Ζακόπουλος, Β. (2023) Συνεργατικά ψηφιακά εργαλεία μάθησης και Θεατρική Αγωγή. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα*, (σσ. 89-101). Gutenberg.

Zakopoulos, V., Makri, A., Ntanos, S. and Tampakis, S. (2023). Drama/theatre performance in education through the use of digital technologies for enhancing students' sustainability awareness: a literature review, *Sustainability*, 15, 13387. <https://doi.org/10.3390/su151813387>.

Καραντζούλη, Α. (2019). Θεατρικές τεχνικές στην εκπαιδευτική διαδικασία με την αξιοποίηση των Ψηφιακών Μέσων. Το παράδειγμα της Ψηφιακής Αφήγησης. Στο Μπ. Γιαννούλη, Μ. Κουκουνάρας-Λιάγκης (Επιμ.), *Θέατρο και παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση: Ουτοπία ή αναγκαιότητα; Πρακτικά από την 8η Διεθνή Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση* (σσ. 82-87). Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Καραντζούλη, Α. (2022). Η «διά του ψηφιακού λόγου» μετάδοση και πρόσληψη των αξιών του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στο θέατρο. Στο Α. Papakosta (Ed.), *Values of Ancient Greek Theatre Across Space & Time: Cultural Heritage and Memory. Conference Proceedings* (pp. 325-331). ΕΚΠΑ.

Καραντζούλη, Α. (2023). *Το Ψηφιακό Δράμα και η Αξιοποίησή του στην Εκπαιδευτική Διαδικασία*. (Διδακτορική Διατριβή, ΕΚΠΑ). ΕΑΔΔ.

Καραντζούλη, Α. (2023). Ο επαναπροσδιορισμός του «εδώ» και του «τώρα» για το νεανικό κοινό της νέας εποχής. Στο Ε. Προύσαλη (Επιμ.), *Παραστατικές Τέχνες στον 21ο αιώνα. Σύγχρονες Πρακτικές και Νέες Προοπτικές* (σσ. 544-551). Ευρασία.

Καραντζούλη, Α. (2024). Το «ψηφιακό χάσμα των γενεών» στην εκπαίδευση και η γεφύρωσή του διαμέσου του Ψηφιακού Θεάτρου. Στο Λ. Αλεξιάδου, Μ. Αντωνίου, Μ. Καραντζάς, Τ. Κολουδάς, Ι. Λακίδου, Κλ. Μουρσελά, Ε. Περακάκη, Α. Τριανταφυλλάκη, Κλ. Φανουράκη, Σ. Χρυσοστόμου (Επιμ.), *Πρακτικά του συνεδρίου «Οι τέχνες στο ελληνικό σχολείο: παρόν και μέλλον (Φιλοσοφική Σχολή, 11-13/10/2018), Α΄ Τόμος*, (σσ. 1453-1460). ΕΚΠΑ.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (2022). Δραματουργικές μορφές των θεατρικών αναγνώσεων: σύντομη ιστορική αναδρομή. *Θεατρογραφίες*, 27, 31–39.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (2022). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη θεατρική αγωγή σε Φινλανδία και Νορβηγία. *Εκπαίδευση & Επιστήμες*, 51-2, 1–6.

Kladaki, M., Mastrothanasis, K. (2022). Gender Representations in Dramatic Texts for Children and Youth. *International Journal of Literature Studies*, 2(2), 103–112. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (Επιμ.). (2023). *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα*. Gutenberg.

Κλαδάκη, Μ., Μαστροθανάσης, Κ. (Επιμ.). (2024). *Θέατρο στην εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις, εξελίξεις και προοπτικές*. Πατάκης.

Λακίδου, Ι. (2007). Η Θεατρική Αγωγή στο Ολοήμερο σχολείο: Παραδείγματα δημιουργικής διδασκαλίας (2002-2006): γιατί και πώς οι μαθητές γράφουν, οργανώνουν και παίζουν τις δικές τους παραστάσεις. Στο Αστ. Τσιάρας (Επιμ.), *Το θέατρο στην εκπαίδευση: θεωρία και πράξη. Πρακτικά επιστημονικών ημερίδων*. Παπαζήσης.

Λακίδου, Ι. (2019). Ο σχολικός θεατρικός χώρος ως πεδίο ανάδειξης και διάχυσης της πολιτιστικής δράσης του σχολείου: πραγματικότητα και προοπτικές. Στο: Γιώτα Παπαδημητρίου, Χριστόφορος Κωσταρής (Επιμ.), *4<sup>ο</sup> Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση στον 21<sup>ο</sup> αιώνα: σχολείο και πολιτισμός»*, ΕΚΕΔΙΣΥ, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, Κολλέγιο Αθηνών, 10-12/05/2019, *Πρακτικά Συνεδρίου*, τόμος Β΄, (σ.514-525). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Λακίδου, Ι. (2022). *Η ζωή είναι μαζί*. Κάπα Εκδοτική.

Λακίδου, Ι. (2024). *Άγιος Βασίλης ΑΕ*. Κάπα Εκδοτική.

Λενακάκης, Α., Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση: Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων*. Gutenberg.

Λενακάκης, Α. (Επιμ.). (2024). *Τέχνη, διαδίκτυο και δημιουργικότητα: Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και εφαρμογές*. ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Λενακάκης, Α., Κανάρη, Χ., Χολέβα, Ν., Κολτσίδα, Μ. (2024). Πρόσφυγες και μετανάστες. Στο Α. Λενακάκης (Επιμ.), *Τέχνες, διαδίκτυο και δημιουργικότητα: Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και εφαρμογές* (ebook) (σσ. 182-197). ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Λυμπέρης, Γ. (2015). Παίζοντας με τους *Βάτραχους* του Αριστοφάνη. Αξιοποιώντας το δραματικό κείμενο μέσα από μία καινοτόμα πρόταση. Στο Σ. Παπαδόπουλος (Επιμ.), *Θέατρο και θεατρικές τεχνικές στην αγωγή και την εκπαίδευση: 2ο Forum Νέων Επιστημόνων, 21-23 Νοεμβρίου 2014: Πρακτικά* (σσ. 207-218). ΘΑΛΗΣ, ΕΚΠΑ.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Η αξιοποίηση του παιχνιδιού και των δραματικών τεχνικών για τη διδασκαλία του Αριστοφάνη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Ε. Κανταρτή, Γ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο: Το εκπαιδευτικό παιχνίδι στην τυπική και μη τυπική μάθηση Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 36-46). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Μαθαίνω για το αρχαίο ελληνικό θέατρο μέσα από δραματικές τεχνικές και παιχνίδια. Στο Σ. Γρόσδος, Χ. Πρασά (Επιμ.), *Προτάσεις Τέχνης και Πολιτισμού στην Εκπαίδευση Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 1236-1246). Περιφερειακή Διεύθυνση Π.Ε. και Δ.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας.

Λυμπέρης, Γ. (2021, Νοέμβριος). Η αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στο εθνικό πρόγραμμα eTwinning Παπάκια στα Ανοιχτά μέσα από το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής. Το 3ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής και η ιστορία του Σαγκρατούν. Στο Ν. Τζιμόπουλος, Π. Προβελέγγιος, Μ. Ιωσηφίδου & Σ. Στασινού (Επιμ.), *Πρακτικά 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στα Συνεργατικά Σχολικά Προγράμματα στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση* (σσ. 240-250). Εθνική Υπηρεσία Υποστήριξης eTwinning.

Μαρούγκας, Κ. (2022). Η τέχνη του αυτοσχεδιασμού: Το παράδειγμα του διηγήματος. Στο Ε. Κανταρτζή, Γ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Το εκπαιδευτικό παιχνίδι στην τυπική και μη τυπική μάθηση [Ηλεκτρονικά Πρακτικά Συνεδρίου]*, (σσ. 124-128). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Μαρούγκας, Κ. (2023). Η προσέγγιση της μυθολογίας μέσω της δραματοποίησης. Στο Ε. Κανταρτζή, Α. Φουργκατσιώτης (Επιμ.), *8ο Πανελλήνιο Συνέδριο. Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα [Ηλεκτρονικά Πρακτικά Συνεδρίου]*, (σσ. 186-193). ΕΚΕΔΙΣΥ.

Μαρούγκας, Κ. (2023, Μάιος). Φραντς Κάφκα, Γράμμα στον Πατέρα: Από το λογοτεχνικό κείμενο στη θεατρική δράση Στο Α. Μαστρογιάννης (Επιμ.), *9ο Συνέδριο: «Νέος Παιδαγωγός»* (σσ. 207-213).

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ. (2023). *Η παιδαγωγική του θεάτρου για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αειφόρο ανάπτυξη*. Διάδραση.

Mastrothanas, K., Kladaki, M., Andreou, A. (2023). A systematic review and meta-analysis of the Readers' Theatre impact on the development of reading skills. *International Journal of Educational Research Open*, 4, 100243. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Mastrothanas, K., Zervoudakis, K., Kladaki, M., & Tsafarakis, S. (2023). A bio-inspired computational classifier system for the evaluation of children's theatrical anxiety at school. *Education and Information Technologies*, 28(9), 11027–11050. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ. (Επιμ.). (2024). *Θεατροπαιδαγωγική επιστήμη και έρευνα*. Πεδίο.

Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη, Μ., Συρόπουλος, Σ. (Επιμ.). (2024). *Θεατροπαιδαγωγικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας*. Δίσιγμα.

Mastrothanas, K., Zervoudakis, K., Kladaki, M. (2024). An application of Computational Intelligence in group formation for digital drama education. *Iran Journal of Computer Science*. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Πεφάνης Γ.Π. (2012). *Το θέατρο και τα σύμβολα. Διαδικασίες συμβόλησης του δραματικού λόγου*. Εκδόσεις Παπαζήση.

Πεφάνης Γ.Π. (2013). *Περιπέτειες της αναπαράστασης. Σκηνές της θεωρίας II*. Εκδόσεις Παπαζήση

Πίγκου-Ρεπούση, Μ. (2018). *Εκπαιδευτικό δράμα: από το θέατρο στην εκπαίδευση*. Καστανιώτης.

Πίγκου-Ρεπούση, Μ. (2021). Το κουκλοθέατρο στο Τμήμα Θεάτρου του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στο Α. Παρούση, Α. Λενακάκης (Επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης;* (σσ. 143-158). ΕΚΠΑ. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).

Τζαμαργιάς, Τ., Καραντζούλη, Α. (2023). Ο δάσκαλος ενορχηστρωτής, εμπυχωτής και συντονιστής στην εφαρμογή του δράματος με τη χρήση ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες και συγκλίνουσες πρακτικές στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα* (σσ. 102–115). Gutenberg.

Φανουράκη, Κ. (2010). *Η διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων μέσω της θεατρικής αγωγής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Φανουράκη, Κ. (2016). *Το θέατρο στην εκπαίδευση με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Στοιχεία διδακτικής μεθοδολογίας*. Παπαζήσης.

Φανουράκη, Κ., Πεφάνης, Γ. Π. (Επιμ.). (2021). *Εφαρμοσμένο θέατρο: Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και μάθησης μέσω παραστατικών τεχνών*. Παπαζήσης.

Φανουράκη, Κ., Παρούση, Α. (2021). Κουκλοθέατρο και θεατρική αγωγή στην εκπαίδευση. Στο Α. Παρούση, Α. Λενακάκης (Επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις στο ελληνικό κουκλοθέατρο. Μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης;* (σσ. 159-176). ΕΚΠΑ-ΤΕΑΠΗ.

Φανουράκη, Κ., Λυμπέρης, Γ. (2023). Μια ψηφιακή θεατροπαιδαγωγική δράση για εκπαιδευτικούς και μαθητές με αφορμή τη *Λυσιστράτη*. Στο Μ. Κλαδάκη, Κ. Μαστροθανάσης (Επιμ.), *Αναδυόμενες τεχνολογίες στο εφαρμοσμένο θέατρο και το εκπαιδευτικό δράμα* (σσ. 205-224). Gutenberg.

Φελεκίδου, Κ., Λενακάκης, Α. (2022). Παιχνιδοποίηση στην εκπαίδευση: Μια βιβλιογραφική έρευνα. *Επιστήμες της Αγωγής*, 2/2002, 225-250.

## ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

### Ελληνόγλωσση

Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση: 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Μεταίχμιο.

Beauchamp, H. (1998). *Τα παιδιά και το δραματικό παιχνίδι: Εξοικείωση με το θέατρο* (Ε. Πανιτσά, Μτφρ.). Τυπωθήτω.

Boal, A. (2013). *Θεατρικά παιχνίδια για ηθοποιούς και μη ηθοποιούς* (Μ. Παπαδήμα, Μτφρ.· Χ. Τσαλικίδου, Επιμ.). Σοφία.

Γαλάνη, Μ. (2011). *Δημιουργική μέθοδος θεατρικού παιχνιδιού*. Έλλην.

Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα δημιουργικό νεανικό θέατρο: Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές*. Μεταίχμιο.

Γραμματάς, Θ. (2023). *Ο Περσέας και η Ιδάλια στο θέατρο. Γνωριμία με το θέατρο*. Παπαζήσης.

Γραμματάς, Θ. (Επιμ.). (2010). *Στη χώρα του Τοτώρα. Θέατρο για ανήλικους θεατές*. Πατάκη.

Γραμματάς, Θ., & Τζαμαργιάς, Τ. (2011). *Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο σχολείο: Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Ατραπός.

Κατσαρίδου, Μ. (2014). *Η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος. Μια πρόταση για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας σε διαπολιτισμική τάξη*. Σταμούλης.

Κοντογιάννη, Α. (2008). *Μαύρη αγελάδα – άσπρη αγελάδα: Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*. Τόπος.

Κοντογιάννη, Α. (2012). *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*. Πεδίο.

Κουρετζής, Λ. (2018). *Από το θεατρικό παιχνίδι στην οργανωμένη παράσταση και το θεατρικό παιχνίδι στην παράσταση θεάτρου για παιδιά*. Ταξιδευτής.

- Μουδατσάκης, Τ. (2005). *Το θέατρο ως πρακτική τέχνη στην εκπαίδευση: Από τον Stanislavsky, τον Brecht και τον Grotowski στο σκηνικό δοκίμιο*. Εξάντας.
- Παρούση, Α. (2012). *Κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση. Εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο*. Πλέθρον.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του θεάτρου*. Εκδ. συγγραφέα.
- Prensky, M. (2009). *Μάθηση βασισμένη στο ψηφιακό παιχνίδι*. Μεταίχιμο.
- Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, Μ., & Μουρίκη, Α. (2021). «Είχε μαμά ο Μιρό;». Από την αισθητική θεωρία στην αισθητική διδασκαλία. Πεδίο.
- Τσελφές, Β., & Παρούση, Α. (2015). *Θέατρο και επιστήμη στην εκπαίδευση [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. [Μπορείτε να το διαβάσετε εδώ](#).
- Τσιάρας, Α. (2020). *Θεωρία και πράξη της διδακτικής της δραματικής τέχνης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Παπαζήση.
- Φραγκή, Μ. (2011). *Η σκηνική πράξη στο σχολείο*. Bardy.
- Woolland, B. (1999). *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*. Ελληνικά Γράμματα.

## Ξενόγλωσση

- Anderson, M., & J. Dunn, J. (Eds.). (2013). *How drama activates learning: Contemporary research and practice*. Bloomsbury Academic.
- Baldwin, P. (2012). *With drama in mind: Real learning in imagined worlds*. Continuum International Publishing.
- Boal, A. (2008). *Theatre of the oppressed*. Pluto Press.
- Davis, S. (2016). *Learning that matters revitalising Heathcote's rolling role for the digital age*. Sense.
- Dixon, S. (2007). *Digital Performance. A history of new media in theater, dance, performance art, and installation*. The MIT Press.
- Dörger, D., & Nickel, H.-W. (2005). *Spiel- und Theaterpädagogik studieren*. Schibri.
- Dörger, D., & Nickel, H.-W. (2008). *Improvisationstheater - ein Überblick. Das Publikum als Autor*. Schibri.
- Fleming, M. (2017). *Starting drama teaching*. Routledge.

- Fleming, M. (2018). *The art of drama teaching*. Routledge.
- Gallagher, K., & Balt, C. (Eds.). (2024). *Global climate education and its discontents: Using drama to forge a new way*. Routledge.
- Goldstein, T. R. (2024). *Why Theatre education matters: Understanding its cognitive, social, and emotional benefits*. Teachers College Press.
- Heathcote, D. (1984). *Collected writings on education and drama*. Northwestern University Press.
- Hentschel, U. (2010). *Theaterspielen als ästhetische Bildung. Über einen Beitrag produktiven künstlerischen Gestaltens zur Selbstbildung*. Schibri.
- Höhn J. (2015). *Theaterpädagogik. Grundlagen, Zielgruppen, Übungen*. Henschel.
- Hornbrook, D. (1998). *Education and dramatic art* (2nd ed.). Routledge.
- Johnstone, K. (2018). *Impro: Improvisation and the theatre*. Bloomsbury Academic.
- Kitson, N., & Spiby, I. (1997). *Drama 7-11: Developing primary teaching skills*. Routledge.
- Koch, G., & Streisand, M. (Hrsg.). (2003). *Wörterbuch der Theaterpädagogik*. Schibri.
- Lallias, J.-C., Lassalle, J., & Loriol, J.-P. (2002). *Le théâtre et l'école*. Actes Sud-Papiers-ANRAT.
- Landier, J.-C., & Barret, G. (1991). *Expression dramatique, théâtre*. Hatier.
- Lismonde, P. (2002). *Les arts à l'école: le plan de Jack Lang et Catherine Tasca*. Gallimard Folio - SCEREN –CNDP.
- Melli, C. (2021). *Corpi in gioco: L'educazione alla teatralità per la prima infanzia*. ETS.
- Moreschi, C. (2019). *Teatro a scuola: Recitiamo con i classici della letteratura*. Erickson.
- Nadron, A. (2013). *Laboratorio teatro. Proposte per fare teatro nella scuola*. Dino Audino.
- Neelands, J. (2004). *Beginning drama 11-14* (2nd ed.). Routledge.
- Neelands, J., & Goode, T. (2015) *Structuring drama work. A handbook of available forms in theatre and drama* (3rd edition). Cambridge University Press.
- Nicholson, H. (2011). *Theatre, education and performance*. Bloomsbury.
- Nicholson, H. (2014). *Applied drama: The gift of theatre*. Bloomsbury.
- Nicholson, H. & Bond, E. (2017). *Theatre and education*. Bloomsbury.

- Nickel, H.-W. (1972). *Rollenspielbuch*. LAG für Spiel und Amateurtheater in Nordrhein-Westfalen.
- O'Neill, C. (1990). *Drama structures: A practical handbook for teachers*. Stanley Thornes.
- O'Toole, J. (1992). *The process of drama. Negotiating art and meaning*. Routledge.
- O'Toole, J. (2006). *Doing drama research: Stepping into enquiry in drama, theatre and education*. Drama Australia.
- Page, C. (2001). *Éduquer par le jeu dramatique: Pratique théâtrale et éducation*. ESF.
- Piscopo, G. (2021). *Il teatro a scuola*. Armando Editore.
- Poblete, M. (2025). *Student agency in devised theatre education. Creating collaborative theatre in virtual and in-person classrooms*. Routledge.
- Prentki, T. (2015). *Applied theatre: development*. Bloomsbury.
- Ritter, H.-M., & Henschel, U. (2003). *Entwicklungen und Perspektiven der Spiel- und Theaterpädagogik*. Schibri.
- Somers, J. (1994). *Drama in the curriculum*. Cassell.
- Streisand, M., Henschel, U., Poppe, A., & Ruping, B. (Hrsg.). (2005). *Generationen im Gespräch. Archäologie der Theaterpädagogik I*. Schibri.
- Wagner, B. J. (1990). *Dorothy Heathcote; Drama as a learning medium*. Stanley Thornes.
- Weintz, J. (2007). *Theaterpädagogik und Schauspielkunst. Ästhetische und psychosoziale Erfahrung durch Rollenarbeit*. Schibri.
- Winston, J., & Tandy, M. (2009). *Beginning drama 4-11* (3rd ed.). David Fulton.
- Woodson, S. E. (2015). *Theatre for youth third space: Performance, democracy, and community cultural development*. Intellect Books.

## ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

### ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ «Θεατρική Αγωγή Β΄ Δημοτικού»

Δημιουργοί: Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

Ομάδα ανάπτυξης και σχεδιασμού: Συγγραφική ομάδα «Νόνα η Χελώνα»

Εικονογράφος: Νίκη Λεωνίδου

Επιμέλεια: Κλειώ Φανουράκη, Ίλια Λακίδου

Φιλολογική επιμέλεια: Σωτηρία Αποστολάκη

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ / ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:

Επιμέλεια/Επικύρωση ΨΜΑ και Μεταδεδομένων:

Βασίλης Ζακόπουλος, Νικόλαος Κλάδης

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

13/07/2024

ΕΚΔΟΣΗ

1.8

ΔΙΑΘΕΣΗ

Εκδότης:

ΚΑΠΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ /Ν.Π.: Θεόδωρος Κουλεδάκης, 2024

*Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.*



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων  
και Αθλητισμού

ΙΕΠ  
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ  
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ



Με τη συγχρηματοδότηση  
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ  
2021-2027  
European Regional Development Fund

Πρόγραμμα  
Ανθρώπινο Δυναμικό και  
Κοινωνική Συνοχή